

ӨМІРШЕҢ
ТІЛДІҢ
ӨРІСІ КЕҢ

6-7-бет

ІЛЕДЕГІ
ІЛКІМДІ
ІСТЕР

10-бет

АСКАР МАМИН СТАЛ
ПРЕМЬЕР-МИНИСТРОМ РК.
ЧТО ИЗВЕСТНО О ЕГО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ КАРЬЕРЕ?

13-бет

ҚАЗАҚҰНИ

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОҒАМДЫҚ - САЯСИ АПТАЛЫҚ

www.qazaquni.kz

qazaquni2000@gmail.com

2000 жылғы 11 тамыздан шыға бастады

№8 (826), 1 наурыз, 2019

БАР ҚАЗАҚТЫ БАУРАҒАН ӘН

«Атамекен»
әнінің тарихы

Ол маған қарап күлімсіреді.
– Шәке, сіздің ән әлеміне бейтарап емес екеніңізден хабардармын. Өтінішім бойынша үш-төрт өлеңіме сөз де жазып бергенсіз. Бірақ, кешірерсіз, музыкатану маманы емес едіңіз ғой. «Атамекен» тарихын білгіңіз келгеніне қайранмын.
– Жоқ, жайша...
Жауабым солай шалақ қайырылды.

8-9
бет

МИЛЛИОНЕРЛЕРГЕ ЕМЕС, КІРІСІ АЗДАРҒА КӨМЕК БЕРІЛЕДІ ӘЛЕУМЕТ ТАЛАБЫНАН ТУҒАН ШЕШІМ

Елбасы көпбалалы отбасыларға берілетін жәрдемақы көлемін арттыруды тапсырды. «Миллионерлерге мемлекеттен тағы көмек берудің қажеті не? Кірісі аз отбасылар арасында 111 мың отбасы ғана атаулы көмек алады екен. Көп балалы отбасылардың жәрдемақысын әрбір балаға 21 мың теңгеге жеткізуді және мүгедек бала асырап отырған ата-аналар мен отбасыларға, асыраушыларға берілетін жәрдемақыны 30 пайызға арттыруды тапсырамын» деді Н.Назарбаев.

2
бет

ЖАҢА ҮКІМЕТ ЕЛ СЕНІМІН АҚТАЙ АЛА МА?

Биылғы ақпан айы сарышұнақ аязымен ғана емес, ала-құла ақпараттар легімен де есте қалатын шығар. Жылдың ең қысқа айы айтарлықтай жаңалықтарға толы болды. Соның ресми жағынан бастасақ, Үкіметтің отставкаға кетіп жаңа құрамының қайта жасақталуын алдымен ауызға аламыз. Табиғат заңы бойынша қыста қар жауып, аяз қысатынындай, Үкімет құрамының өзгеріске ұшырауының да саяси, экономикалық, әлеуметтік себептері болғаны белгілі...

3
бет

КОРЕЙЦЫ В КАЗАХСТАНЕ: ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНА МЫҢ АЛҒЫС

В 2012 году в честь 75-летия проживания корейцев в Каратальском районе, недалеко от города Уштобе, у подножья горы Бастобе по инициативе Ассоциации корейцев Казахстана был установлен монумент Благодарности «Қазақ халқына мың алғыс» от всех депортированных этносов.
На небольшом постаменте – три гранитных камня, за которыми – металлическая конструкция юрты.

АБАЙ – ӘЛЕМДІК ТҮЛҒА

5
бет

12
бет

ПОСЛЕ ЗАПРОСА «АК ЖОЛА»: ДВИЖЕНИЕ ПО «ШАР-ӨСКЕМЕН» ВОЗОБНОВИТСЯ

После депзапроса «Ак жола» возобновится движение по железнодорожной линии «Шар-Өскемен» – получен официальный ответ Премьер-министра РК.

С какой целью была построена бездействующая железнодорожная линия «Шар-Өскемен»? – такой вопрос задал Берик Дюсембинов, озвучивая 23 января т.г. на пленарном заседании Мажилиса депзапрос фракции. Речь шла о железнодорожной ветке протяженностью 150 км, введенной в эксплуатацию в 2008 году. По данным открытых источников, эта «стройка века» обошлась в 360 млн. долларов США, из которых: 200 млн. долларов были задействованы из пенсионного фонда, 80 млн. долларов – из нацкомпаний и госбюджета, 4 млн. долларов – от частных компаний.

Если раньше железнодорожное сообщение из Астаны в восточный регион проходило через российскую станцию Локоть, то благодаря новой линии был исключен этот объезд, время пути сократилось с 27 до 17 часов, снизилась и стоимость грузоперевозок. Но уже год, как движение по этой ветке

остановлено, а поезда из Астаны в Усть-Каменогорск вновь ходят через Россию по старому маршруту. Чтобы вернуться домой, жители региона вынуждены преодолевать 2 поста пограничного контроля, а чтобы сократить этот путь и время – пересаживаться в такси (нередко – с риском для жизни, в сложных погодных условиях: в лютый мороз и буран). Депутат привел примеры спасения сотен таких пассажиров из снежных заносов, многочисленных ДТП на этой трассе.

5 февраля т.г., через неделю после запроса «Ак жола», NUR.KZ опубликовал материал «Должностных лиц «дочки» КТЖ осудили в ВКО» (<https://www.nur.kz/1776988-dolznostryh-lic-docki-ktz-osudili-v-ko.html>). Согласно статье, перед судом предстали сотрудники АО «Досжан Темир Жолы» и руководители фирм, сотрудничавших с ними в плане поддержания железнодорожных путей в порядке, – рассле-

дование было инициировано ДГД области, службой экономических расследований. Выяснилось, что еще в 2016 году на 2-километровом участке железнодорожной ветки «Шар-Усть-Каменогорск» было решено провести «лечение» полотна – на работы было выделено 250 млн. тенге.

«Должностные лица АО «ДТЖ», грубо нарушая порядок проведения тендера, желая иметь нужного им подрядчика, привлекли к проекту предприятие своего знакомого, несмотря на отсутствие у фирмы нужного опыта и соответствующей лицензии. Без проекта, экспертиз и соответствующего согласования с госорганами было принято решение о строительстве железнодорожного пути в обход большого участка, тем самым необоснованно была изменена сама структура проекта», – утверждает в материалах дела.

Подрядчики использовали для отсыпки скальный грунт, находящийся поблизости. Делалось это в нарушение проектно-сметной документации, к тому же скаль-

ная порода добывалась без соответствующего разрешения. От незаконного недропользования государству был причинен ущерб на сумму 364 283 325 тенге, были использованы бывшие в употреблении материалы. В результате действий АО «Досжан Темир Жолы» был причинен материальный ущерб в размере 73 575 534 тенге. Кроме того, до сих пор ж/д ветка не функционирует и движение поездов осуществляется через территорию РФ.

Суд признал должностных лиц виновными в превышении полномочий и назначил 1 год 9 месяцев ограничения свободы бывшему члену правления АО «Досжан Темир Жолы», а его подельникам 3 года и 2 года 6 месяцев ограничения свободы соответственно.

18 февраля в расширенном заседании фракции принял участие Президент АО «Досжан Темир Жолы» Нурлан Байжанов – он дал необходимые разъяснения по сложившейся ситуации, ответил на вопросы «акжоловцев».

В тот же день фракцией был получен официальный ответ Правительства, в котором объясняется, что движение поезда по указанной ветке было остановлено из-за увеличения расходов перевозчика на организацию перевозок (по итогам 2017 года убытки составили 780 млн. тенге) и износа подвижного состава. В ответе также сообщается, что движение по железнодорожной линии «Шар-Өскемен» будет возобновлено со 2 квартала т.г.

Пресс-служба «Ак жола»

ВОПРОСЫ К ПРАВИТЕЛЬСТВУ, БЕЗУСЛОВНО, ЕСТЬ – ПЕРУАШЕВ ОБ ОТСТАВКЕ

По словам лидера фракции «Ак жол» Азата Перуашева, Президент в своем заявлении указал на ключевые показатели, которые расцениваются как индикаторы успешности экономики.

«Например, такая вещь, как отставание малого и среднего бизнеса в регионах. Мы в октябре делали депутатский запрос о парадоксальной ситуации. Если у нас в среднем по стране вклад малого и среднего бизнеса в ВВП составляет 27 процентов, то в добывающих регионах – Павлодарской, Атырауской, Мангистауской областях – уровень МСБ в ВВП всего 10-12 процентов. То есть в два с половиной раза меньше, чем в среднем по стране.

Когда мы указываем на это правительству, правительство нам говорит: «Показатель хороший, просто у самих предприятий сопоставление в относительном размере, больше вклад». Но это же неправда. Дело в том, что доходы от сырья фактически выступают очень важным ресурсом для развития малого и среднего бизнеса на местах. Эти доходы должны перераспределяться через систему МСБ и доходить до каждого жителя, до каждой семьи», – сказал Азат Перуашев.

«Получается, все, что потребляют, ремонтируют, используют сырьевые компании в своей работе, они завозят из других мест, из-за рубежа. Фактически наше население выключено из участия в национальном доходе в этих регионах. Это очень тревожит. Происходит обогащение богатых и обеднение бедных именно в добывающих регионах, у которых их крупные доходы, еще раз повторюсь, должны перераспределяться через систему МСБ. Только вот на одном таком замечании, которое я ранее в своем заявлении обозначил, выстраивается целый ряд вещей, на которые мы обращали внимание. Полностью согласен и поддерживаю не только, скажем так, на рациональном уровне, но и на эмоциональном уровне заявление Главы государства», – резюмировал депутат Перуашев.

tengrinews.kz
(в сокращении)

ДАНИЯР АШИМБАЕВ ОБ ИДЕЕ ОБЩЕЖИТИЙ: ТАКАЯ ПРОГРАММА НУЖНА

Недавно депутат мажилиса Азат Перуашев заявил об актуализации проблемы строительства доступного жилья для казахстанцев после серии трагических смертей в домах с печным отоплением.

По его данным, каждый год в крупные города страны из сел приезжают 200-300 тысяч граждан. Как правило, это молодые казахстанцы, которые здесь учатся и трудятся.

«Эти граждане ни в какие очереди акиматов не попадают, так как нужно иметь прописку. Оттуда и исходило мое предложение строить общежития для сельской молодежи, так как им некуда голову приклонить. Поэтому ребята где-то толпой ночуют, а девочки выходят на панель», – сообщил Перуашев информгентству

В связи с этим корреспондент поговорил с политологом Данияром АШИМБАЕВЫМ, дабы он рассказал, насколько эта проблема злободневна в современном Казахстане.

– Жилищный вопрос – один из самых актуальных в нашей республике. Раньше для вузов и промышленных предприятий действовала сеть общежитий, которые позволяли иногородним и сельским студентам жить в крупных городах. Многие эти предприятия имели свои строительные организации, которые

и занимались жилищным строительством.

Худо-бедно, но приезжающих обеспечивали этими условиями. Затем всевозможные балансы были сняты. В Алматы, например, общежития остались в единичных случаях. И, учитывая экономический кризис и большие миграционные потоки в крупные города Казахстана, ситуация только ухудшилась. Они стали объектами крупной трудовой миграции.

И так как решение жилищного вопроса более не входило в компетенцию этих структур, то вокруг крупных городов появились «гетто», которые приняли на себя основной напор сельской миграции. При этом качество образования в регионах у нас не блещет, стипендий нет, родители их прокормить не могут, и молодые люди едут в города, где есть возможность подработать.

Первостепенная задача в этой инициативе – максимальный охват студенческого контингента, который находится в условиях определенной степени криминализации и радикализации. Многие из них проживают в условиях, элементарно далеких от санитарных норм. В нынешнее время такая программа нужна.

– Г-н Перуашев выносил это же предложение на обсуждение еще в прошлом году, однако тогда его раскритиковали. Многие возмущались, что народный избраннык хочет вернуть людей в коммуналки.

– Перуашев предложил вари-

ант, который устроил бы современный бюджет и, возможно, даже решил бы проблему. Раньше же и в общежитиях были общие санузлы, или они могли вообще располагаться на улице, однако тогда для нуждающихся в жилье это было не так критично. Здесь вопрос в предоставлении самих помещений для проживания, учитывая, что многие живут в тех же временках или снимают квартиру и живут там по 10 человек, что, по сути, и является той же коммунальной квартирой.

– Также мажилисмен заявлял, что отсутствие жилья нередко толкает сельскую молодежь на совершение преступлений. Действительно ли эти люди являются такими потенциальными преступниками?

– Никто из нас заранее не создан для криминального образа жизни, многих толкают на это жилищные условия: отсутствие жилья и невозможность заработка. В гетто, практически не охваченных инфраструктурой, возникают условия для криминализации.

Александр ГРИГОРЯНЦ
Caravan.kz (в сокращении)

ӨМІРШЕН ТІЛДІН

Тәуелсіздік туын көтеріп, егемендік алған күннен бастап тіл мәселесі бізде тұрақты көтеріліп келе жатқаны жалпыға мәлім. Ана тілімізге мемлекеттік мәртебе беріліп, «Қазақстан Республикасында тілдерді дамыту мен қолданудың 2011-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының» қабылдануы соның бір көрінісі. Оған қазақ тілін латын қарпіне көшіру туралы шешімді де қосып қойыңыз. Бір сөзбен айтқанда қазақ тіліне деген қамқорлық аз жасалып жатқан жоқ. Соған қарамастан біздің бай, көркем тіліміздің қолданыс аясын барынша кеңейту үшін әлі де талай тер төгуімізге тура келеді.

Бүгінгі әңгімемізге Алматы қаласында шаһар әкімдігінің 2017 жылы № 2/163 қаулысымен бекітілген жоспар бойынша тұрақты жүргізіліп жатқан жұмыстарын арқау етпекпіз. Әкімдіктің Тілдерді дамыту басқармасы жыл бойы ұйымдастырған бірқатар шараларға қатысып, оң істеріне куә болған кездеріміз де болған-ды. Ол туралы біздің оқырмандарымыз жақсы хабардар. («Қазақ үні» газеті мен осы аттас ұлттық порталы – «Латын қарпінде тіліміздің ұлттық ерекшеліктері сақталсын» 21-5-2018ж., «Тіл мен ұлт – тұтас ұғым» 29-10-2018 ж., «Ән мен жырдың арқауы – ана тілі» 15-12-2018 ж. т.б. мақалалар жариялаған болатын).

Алдымен Алматыда тілдерді дамыту бағытында өткен жылы қандай жұмыстар атқарылды, оның ішінде мемлекеттік тілдің қолданыс аясын кеңейтуге қандай үлес қосты, соған тоқтала кетейік. «Театр – киім ілгіштен басталады» – демекші, шаһар аумағындағы қандай сала болмасын барлық жетістіктердің бұлағы қалалықтар көз тігіп отырған әкімдіктің өзінен басталуы қажет. Қатардағы көптеген кәсіпорындар, жалпы қарапайым халық қала басшылығына қарап сап түзейтіндіктен бірінші кезекте әкімдіктің өзі үлгі көрсетуге міндетті. Мәселе тіл жөнінде болған соң бұл жерде Тілдерді дамыту басқармасының алар орны ерекше, бар ауыртпашылық солардың мойнына түсетіні де белгілі.

МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ МЕНГЕРУ – БАСТЫ МІНДЕТ

Мемлекеттік қызметшілерге қазақ тілін оқыту, оларды мемлекеттік тілде іс жүргізуге үйрету – бірінші кезектегі мәселе. Осы мақсатта және әдістемелік көмек ретінде мемлекеттік тапсырыспен жыл сайын түрлі салалар бойынша орысша-қазақша терминологиялық анықтамалық сөздіктердің, орысша-қазақша тілдескіштердің, ресми іс қағаздары үлгілерінің жинақтары шығарылып, электронды нұсқасымен бірге кітап және диск түрінде таратылып тұрады. Алматы қаласы әкімдігінің құрылымдық бөлімшелері қызметкерлерінің ұлттық құрамы туралы 2018 жылғы желтоқсанда алынған мәлімет бойынша жалпы саны 1405 мемлекеттік қызметшінің 96 пайызы қазақтар екен. Бүгінгі күні олардың қазақ тілінде еркін түрде іс жүргізе білу деңгейі 93 пайызға жеткен. Жүз пайыз болмаса да бұл жақсы көрсеткіш деп есептеуіміз керек.

Үкіметтің үштілділік саясатына байланысты Алматы қаласында мемлекеттік қызметшілерге қазақ және ағылшын тілдерін оқыту курстары ұйымдастырылған. Жаңа технологиямен жабдықталған оқу кабинеттері жұмыс істейді. Олардың барлығында іс жүргізуге қажетті құжаттардың мемлекеттік тілдегі үлгілері, екі тілді электронды сөздік, қазақ тілі орфографиясы мен орыс тілінен қазақ тіліне аударма жасау бағдарламасы және оқыту үрдісінде жиі қолданылатын электронды бағдарламалар бар.

Жыл сайын ұйымдастырылатын тілдерді оқыту курсының жұмысына былтырғы жылы біраз өзгертулер енгізілді. Аптасына 4 сағаттан оқытылып, 30 аптаға созылатын 120 сағаттық оқу бағдарламасы осы жылы аптасына 10 сағаттан белсенді түрде оқытылып 12 аптаға жоспарланды. Бұл қызметшілердің уақытын үнемдеуге оң әсерін тигізді. Нәтижесінде, тыңдаушылар 24 аптада 240 сағат тілдерді оқыту жүйесімен қамтылды. Оның ішінде 746 мемлекеттік қызметші қазақ тіліне, 117 тыңдаушы ағылшын тілі курстарына қатысты. Дегенмен,

бұл бағытта әлі де шешілмеген мәселелер бар дейді Тілдерді дамыту басқармасы мамандары. Қазақ тілінде іс жүргізе алмайтын қызметкерлерді қазақ тілін оқыту сабағына қатыстыру мәселесін күн тәртібінен алып тастауға әлі ерте дейді олар. Тағы бір күрделі мәселе – тілдерді оқыту курстарына тіркелген тыңдаушылардың сабақтарға ұқыпты түрде қатысуы. Бұл жерде де қатан бақылау қажет. Әр тыңдаушының қанша сабаққа қатысқаны туралы мәліметтер ай сайын жинақталып, тиісті шара қолдану үшін аудан әкімдері мен басқарма басшыларына, сонымен бірге Алматы қаласы әкімі аппаратының басшысының атына жолданып тұрады.

Қаладағы этнос өкілдерінің ана тілдерін сақтау мен дамыту мақсатында этномәдени бірлестіктердің жанынан жексенбілік мектептер жүйесі құрылған. Ол мектептерде жергілікті бюджет есебінен кәріс, татар, ауған, осетин, славян т.б. этнос өкілдеріне өздерінің ана тілімен қатар қазақ тілі де оқытылады. 2018 жылдың қорытындысы бойынша тіркелген тыңдаушылардың қазақ тілі курсына жалпы қатысу көрсеткіші 60, ағылшын тілі курсына 66 пайызды құраған. Мемлекеттік орган қызметкерлерінің қазақ тілін оқыту курстарына толық қамтылмауы және тіркелген тыңдаушылардың сабақтарға дұрыс қатыспауы өз кезегінде мемлекеттік мекемелердің құжат айналымындағы қазақ тілінің үлес көрсеткішіне кері әсерін тигізіп отыр.

ҰЛЫЛАРДАН ҰЛАҒАТ

Жастарымызды тіл мәдениетіне тәрбиелеуде көркем әдебиеттің орны бөлек екені ежелден белгілі. Арнайы сабақтардан бөлек қазақ және әлем әдебиеті классиктері шығармаларын оқып үйрену де үлкен маңызға ие. 22-мамырда орыстың ұлы ақыны А.Пушкиннің туған күніне орай «Пушкин оқулары» ұйымдастырылды. Ақынға орнатылған ескерткіш түбінде өткен мәдени іс-шараға Алматы қаласының мектептерінен келген 50-ден астам оқушы қатысып, Пушкин шығармаларын қазақ және орыс тілдерінде орындады. Іс-шараға Қазақстандағы Ресей мемлекеті елшілігінің өкілдері, белгілі пушкинтанушы әдебиетші ғалымдар, ақын-жазушылар ресми қонақ ретінде қатысып, сөз сөйледі.

Сол сияқты 10 тамыз күні Абай атындағы Қазақ

мемлекеттік академиялық опера және балет театрының алдындағы алаңда Ұлы Абайдың туған күніне арналған «Адамзаттың Абайы» атты қалалық ірі іс-шара өтті. Оған құрметті қонақ және көрермен ретінде зиялы қауым, ақын-жазушылар, мемлекеттік мекемелер мен үкіметтік емес ұйымдардың өкілдері, студент жастар мен оқушылар, жалпы өнер мен әдебиесүйер қауым шақырылды. Белгілі ақындар мен өнер шеберлері Абайдың шығармаларын, өлеңдеріне жазылған әндер мен романстарды орындап, ақынға арнаған арнау өлеңдерін оқыды. Қатысушыларға алғыс хаттар мен естелік сыйлықтар берілді. Қараша айында 18-28 жастағы этнос өкілдері арасында өткен «Абай оқуларында» Әуезов ауданының қатысушысы Волох Алина бас жүлдеге ие болды. Абай шығармаларының тәрбиелік мәні қазіргі жастарға қашан да ұлағат болып қала бермек. Сондықтан да Абай оқулары жыл сайын барлық аудандарда тұрақты өткізіліп тұрады.

ЛАТЫН ҚАРПІНЕ КӨШУ – УАҚЫТ ТАЛАБЫ

Бір кезде қолданыста болып, кейін кенестік кезеңде алынып тасталған латын графикасына көшу мәселесі қазір қоғамымызда қызу талқыланып жатыр. Қазақ тілі әліпбиін латын жазбасына 2025 жылға дейін кезең-кезеңімен көшіру жөніндегі іс-шаралар жоспарына сәйкес 15 мамыр күні Алматы қаласы әкімдігінде белгілі қоғам қайраткерлері мен көрнекті ғалымдардың, қоғамдық ұйымдардың қатысуымен «Қазақ әліпбиін латын қарпіне көшірудің өзекті мәселелері» тақырыбындағы ғылыми-практикалық конференция ұйымдастырылды. Конференцияда қазақ әліпбиін латын қарпіне көшіру мәселелеріне және өзектілігіне талдау жасалынды. Қатысушылар тарапынан латын қарпіне көшуге байланысты бірқатар құнды ұсыныстар айтылды. Бұл тақырып қазан айында «Қазақстандағы жазу тарихы және жаңа латын әліпбиіне өтудің ғылыми-практикалық негіздері» атты конференцияда қайта талқыластырылды. Конференцияға тіл білімінің

белгілі ғалымдары, қазақ тілінің оқытушылары, жергілікті атқарушы органдардың тіл мәселесіне жауапты қызметкерлері мен тілдерді дамыту бөлімдерінің басшылары қатысып, Қазақстандағы жазу тарихына шолу жасалып, қазақ латын әліпбиіне біртіндеп көшу мәселелерін ғылыми тұрғыда талдау және латын әліпбиін енгізуді тиімді шешу жолдары қарастырылды. Қатысушылардың назарына бұрындар латын қарпінде басылған қазақ кітаптарының көрмесі ұсынылды. Кейінгі ұрпақ өкілдері тарихи құнды басылымдарды қолымен ұстап, тікелейтанысуға мүмкіндік алды. Сол сияқты Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университетінде «Жаңа латын әліпбиін енгізудің ғылыми және ұйымдастырушылық мәселелері» тақырыбына семинар-кеңес өтті. Жиын жұмысында танымал тілші ғалымдар, білім, ғылым мекемелерінің мамандары, жас ғалымдар, докторанттар, магистранттар, мемлекеттік органдардың тіл мәселесіне жауапты қызметкерлері қазақ әліпбиін біртіндеп латын әліпбиіне көшірудің өзекті мәселелері, сонымен бірге бұл бағытта орын алуы мүмкін проблемалар мен оны шешудің жолдары туралы әзірленген баяндамаларды тындап, өз ой-пікірлерін ортаға салды. Бұл бағытта қала бойынша өзге де шаралар ұйымдастырылды.

МӘДЕНИ ІС-ШАРАЛАРДЫҢ МАҢЫЗЫ ЗОР

Іс-шаралар жоспарының тағы бір бағыты – мемлекеттік тіл саясатын насихаттауға арналған мәдени-көпшілік іс-шаралар, конференциялар, семинарлар мен дөңгелек үстелдер және түрлі тақырыптарда байқаулар мен оқулар өткізу. Айта кетейіміз керек, осындай іс-шаралардың тіл үйрету сабақтарына қарағанда ауқымы кең және оған деген тұрғындардың қызығушылығы әлдеқайда жоғары. Сондықтан да оның тілді дамытуға ықпалы мол.

2018 жылғы 11-мамыр күні Қазақстан халқының бірлігі күніне орай Алматы қаласындағы этномәдени бірлестіктердің өнер ұжымдары мен өнерлі өзге ұлт өкілдерінің қатысуымен «Тіл – татулық тірегі» атты ауқымды іс-шара өткізілді. Мерекелік іс-шараның құрметті қонақтары «Мемлекеттік тілге құрмет» бірлестігінің төрайымы Асылы Осман, Қазақстан халқы Ассамблеясының мүшесі Қазақбай Қасымов, «Ариана» ауған ұлттық мәдени орталығының төрағасы Ахмадулла Восток және басқа да этно-мәдени бірлестіктердің жетекшілері, өнер сүйер қауым, студент жастар мен оқушылар қатысты.

Сонымен бірге мамыр айында қазақ, орыс, ағылшын тілдерін қатар меңгерген 18-

ӨРІСІ КЕҢ

22 жастағы азаматтар арасында «Тілдарын» олимпиадасы тартысқа толы болды. Алмалы ауданының тіл білгірі Ашимахун Жұпар бас жүлдеге ие болды. «Әссе жазу шебері» номинациясын Медеу ауданының, ал «Леспе аударма шебері» номинациясын Наурызбай ауданының қатысушылары өзара бөлісті. Олимпиада жеңімпазы Алматы қаласының атынан Астана қаласында өткен «Тілдарын» республикалық олимпиадасында еліміздің өзге өңірлерінен келген замандастарымен күш сынасты.

30-мамыр күні өткен «Тіл шебері» қалалық конкурсына үш тілді – қазақ, орыс және ағылшын тілдерін жетік меңгерген мемлекеттік қызметшілер қатысты. Қазылар алқасының шешімі бойынша Медеу ауданының қатысушысы Боданова Алмагүл бас жүлде жеңімпазы деп танылды. Әуезов және Бостандық аудандарының қатысушылары «Кемел ой» және «Кестелі сөз» номинацияларына лайықты деп табылды.

Тілдерді дамыту басқарма-

ген жастар арасында «Ана тілім – ән-жырым» атты қалалық конкурсы өтті. Конкурс ән, терме, көркемсөз жанрындағы «Сұлу сазды әсем ән», «Толғауы терең жыр-терме», «Мағыналы ойлы көркемсөз» атты үш номинация бойынша өткізілді. Қатысушылар Отан, туған жер, қазақ елі, ана тілі, ұлттық рух, Тәуелсіздік, татулық пен ынтымақтастық тақырыбындағы шығармаларды орындады. Осы шара барысында 2018 жылғы жалпы құжат айналымындағы мемлекеттік тілдің үлесі, қызметкерлерінің қазақ тілін оқыту курстарына қатысуы, мемлекеттік тіл саясатын насихаттауға бағытталған республикалық және қалалық байқауларда қол жеткізген табыстарына орай қаладағы аудандардың өзара алған орындары анықталды. Жыл қорытындысы бойынша Алмалы ауданы бірінші орынға шықса, Алатау ауданы екінші, Медеу ауданы үшінші орынды иеленді.

Қала бойынша бір жылда өткізілген барлық шараларды

белсенді жұмыс атқарылғаны қуантады. Жүйелі жүргізілген жұмыстан нақты нәтиже шығатыны белгілі.

ТІЛДІК АХУАЛДЫ ЗЕРТТЕУ НЕНІ КӨРСЕТТІ?

Алматы қаласының тілдік ахуалы құрамы жағынан әртекті, негізінен қос тілді орта болып табылады. Тілдерді дамыту басқармасының тапсырысы бойынша «Senim Group Consulting» ЖШС тарапынан 2018 жылғы мамыр және тамыз айларында Алматы қаласындағы тілдік ахуалды зерттеу мақсатында әлеуметтік зерттеу жүргізілді. Сауалнама жүргізудің нәтижелері Алматы қаласының тұрғындары мемлекеттік тілде еркін сөйлейді деген бірінші болжам расталды. Қазақ тілін респонденттердің шамамен 88 пайызға меңгерген, яғни өткен жылмен салыстырғанда, мемлекеттік тілді еркін қолданатын тұрғындардың саны 20 пайызға өскен. Сауалнама жүргізу қазақ тілін үйренудің тұрақты динамикалық өсімін анықтады. Жергілікті этнос өкілдеріне (72,2%) қарағанда, қазақ тілінің арасында да байқалады. Орыс респонденттерінің жартысынан көбі (55,2%) қазақ тілін меңгеру деңгейін орташа, яғни, түсіну деңгейінде деп бағалаған. Қазақ респонденттері арасында қазақ тілін меңгеру деңгейі 98,3 пайыздық көрсеткіште екенін көрсетті. Өздерінің пікірлеріне сәйкес, «еркін сөйлеймін, оқимын және жазамын» деген үш тілді жетік деңгейде меңгергендердің саны – 4,8 пайызға артқан.

Сауалнама жүргізудің нәтижелеріне сәйкес ағылшын тілін шамамен 37,2% респондент меңгерген, оның: түсіну – 44, оқу – 42, ауызекі тіл – 25, жазу

– 27,9 пайыз деңгейінде болған.

18 жастан 35 жасқа дейінгі жас санатындағы респонденттердің үш тілді меңгеру көрсеткіші аға буын жастағы респонденттердің деңгейіне қарағанда жоғары. Әлеуметтік сауалнама жүргізудің нәтижелеріне сәйкес, жас респонденттердің қазақ тілін меңгеру деңгейі 91%-ды құраса, орыс тілін 95,1%, ағылшын тілін – 49,6% меңгерген. Осы жастағы респонденттердің арасында үш тілді де меңгеру деңгейі – 27,6 пайыз. Аға буындағы респонденттердің басым бөлігі орыс тілі – 85,6, қазақ тілін – 81,7 пайыз көлемінде жақсы біледі екен. Ағылшын тілі – 12,5, үш тілді – 8,5 пайыз, меңгеру төмен деңгейде. Оның басты себебі, жас респонденттерде оқытудың заманауи әдістері бойынша өткізілетін сабақтарда үш тілді де дамытуға мүмкіндіктері бар, ал аға буын жастағы респонденттер кенес дәуірі кезеңінде тәрбие алған, әрі үш тілді тиісті дәрежеде үйренуге ынтасы төмендігін көрсетті.

Респонденттердің басым бөлігі Қазақстан Республикасындағы тіл саясатын реттеуші заңнамалық базамен таныс. Мемлекеттік тілдің маңыздылығын көтеру үшін ең тиімді шара және қазақ тілін үйрену үшін негізгі ынталандыру жүйесі – ол заңнамалық деңгейде талап ету екені анықталды. Сауалнама нәтижелеріне сәйкес, респонденттердің басым бөлігі қазақ әліпбиінің латын графикасына өту саясатын қолдайтын болып шықты. Қала тұрғындары латын графикасын бұрыннан күнделікті қолданып жүргенін айтады. Қарап отырсақ, зерттеу нәтижесі көп мәліметтерді алға тартып отыр. Енді көрсеткіштерге қарай алдағы жұмыстарды жоспарлауға мүмкіндік бар.

ТІЛГЕ ДЕГЕН ТАЛАП ТӨМЕНДЕМЕЙДІ

Тілдерді дамыту басқармасы тарапынан мемлекеттік бағдарламаны жүзеге асыру барысында атқарылатын жұмыстарды жетілдіру және орын алған кемшіліктерді жою мақсатында Алматы қаласының жергілікті мемлекеттік басқару органдарының бірінші басшыларының назарына төмендегідей ұсыныстар енгізілді:

- мемлекеттік тілде іс жүргізе алмайтын қызметкерлердің барлығының қазақ тілін оқыту курстарына тіркелуін қамтамасыз ету;

- тіркелген тыңдаушылардың қазақ тілін оқыту курстарына қатысуын жіті қадағалау және қатаң талап ету;

- мекеме қызметкерлерінің шығыс құжаттарын, тек жолдама хатты ғана емес, оған қоса берілетін барлық құжаттарды қазақ тілінде ресімдеуін қатаң талап ету;

- кеңсе қызметінің кіріс құжаттарын мүмкіндігінше қазақ тілінде қабылдау шараларын ұйымдастыру.

- қала деңгейінде өткізілетін мемлекеттік тіл саясатын жүзеге асыруға бағытталған іс-шараларға аудан тұрғындары мен мекеме қызметкерлерінің қатысуы белсенділігін арттыру;

- қалалық байқауларға ауданның немесе мекеменің атынан қатысатын үміткерлерді іріктеу жөніндегі іс-шараларды жоғары деңгейде және жауапкершілікпен ұйымдастыру;

- мекеменің ресми сайтында міндетті түрде мемлекеттік тілдегі контенттердің орналастырылуын қамтамасыз ету және онда орфографиялық, грамматикалық қателерге жол бермеу.

Әрине, бұл ұсыныстар өте қажет және оны талап етулері де орынды. Жұмыстан нақты нәтиже шығару үшін белгілі бір талаптардың болғаны жөн. Тағы бір байқағанымыз, мемлекеттік қызметкерлер арасында қазақ тілін меңгеру деңгейі көтерілген, бұл сөз жоқ қуантады. Ендігі мәселе қаладағы мемлекеттік емес ұйымдардағы құжаттарды мемлекеттік тілде жүргізу мен қазақ тілін меңгеру мәселесін шұғыл қолға алу керек. Ал олардың саны әлдеқайда көп екені белгілі. Бұл жерде Тілдерді дамыту басқармасы ғана емес, мекеме басшылары, тіл жанашырлары, қоғамдық ұйымдар тізе қосып жұмыс істеуі қажет. Дәлірек айтсақ, әрбір қазақстандықтың міндеті. Көп болып жұмылса, оны да игерер күн алыс емес...

Зейнолла АБАЖАН

сының жұмысы бұқаралық ақпарат құралдарымен тығыз байланысты. 29 маусымда Қазақстан Жазушылар одағында БАҚ қызметкерлері күніне орай алдын-ала жарияланған «Мемлекеттік тіл және бұқаралық ақпарат құралдары» конкурсының марапаттау рәсімі өтті. Онда мемлекеттік тіл саясатын насихаттауға байланысты соңғы бір жыл ішінде БАҚ-та жарық көрген материалдарды сараптау қорытындысы жарияланды. Жеңімпаздарға бағалы сыйлықтар тапсырылды.

Қыркүйек айында Қазақстан халқының тілдері күні мерекесіне арнап «Алатау» дәстүрлі өнер театрында «Ана тілім – ардағым» атты ауқымды іс-шара өтті. Алматы қаласының әкімінің орынбасары А.Қырықбаев қалада мемлекеттік тіл саясатын жүзеге асыру бағытында атқарылып жатқан жұмыстар мен алда тұрған міндеттер туралы баяндама жасады.

12-желтоқсан күні Жетісу ауданы әкімдігінің мәжіліс залында ҚР Тәуелсіздік күніне орай ән салу, терме айту, көркемсөз оқу шеберлігін игер-

Желтоқсан көтерілісін Горбачев қанға бояп басқаннан кейін шамасы бір аптадан соң біздің үйге әлдебір шаруасымен Ескендір келді. Байқаймын, әнші інім бірденге абыржулы. Даусы бәсен шығады. Екі көзі алақандай боп кеткен. Сөзінің аяғын сыбырға айналдырып жібереді.

– Шәке! Менің Қазақ радиосында әнші боп қызмет істейтінімді білесіз ғой. Бүгін жұмысыма барсам, Радио үйіндегі әріптестерім екі-үштен топ құрап, бұрыш-бұрышта әлдене жөнінде сыбырласып сөйлесіп тұр екен. Әрең дегенде сұрастырып білдім. Менің өзіңіз әндетуді жақсы көретін «Атамекеніме» тыйым салыныпты. Магнитофондағы таспалары өшірілсін. Бұдан былай бұл ән радио, теледидарларда орындалмасын деген бұйрық түсіпті жоғарыдан. Ұлшылдықты насихаттайтын ән, жойындар көзін! – депті.

– Оларың кім?

– Мәскеу комиссиясы, – дейді білетіндер. – Сонда, Шәке, не істеуіміз керек? Жер астынан жік шықты, екі құлағы тік шықты дейтін бұл не пәле?

– Түсінсем бұйырмасың, – дедім мен. – «Атамекен» әнін Мәскеу қайдан біледі? Жастарды көтерген осы ән бе екен, жазығы не?

– Ойбай, «Атамекен» 17, 18 желтоқсанда екі күн, екі түн бойы шырқалды емес пе? Оған қоса «Елім-ай!», «Менің Қазақстаным» айтылды. Өзіңіз білесіз, мен көтеріліс болған алаңның іргесіндегі үйде тұрамын ғой. Брежнев алаңы (қазіргі Республика алаңы – Ш.Е.) мен Күләш Байсейітова көшелерінің қиылысында. Терезеден, балқонан байқақтап жиі-жиі сығалап қараймыз. Құдай сақтасын, алаң құмырсқаның илеуіндегі құжынаған халық. Қазақтың уыздай жастары қаптаған әскери киімділермен алыс-жұлыс. Ұрып-соғудың не айласына жетік ОМОН дейтін жуан жұдырық тықсыра жөнелгенде, жастар легі майысып барып қайта жазылады. Толқындай жөңкіледі. Айқай-шудан құлақ тұнады. Зіркілдеп бұйрық боратқан радио. Автомашиналардың дүрілі. Олардың бәрін кей-кейде басып кететін ән. Қазақ әні. «Атамекен» шырқалғанда алаңды кернеген халық мүлде теңселіп кетті. Адам теңізі көпіршік атқан толқындай әннің әр жолын аспанға лақтырған сайын денем ысынып-суынып, жүрегім аузыма тығылады. Көзім жасқа толып, есімнен тана жаздап, мен де теңселіп кеттім...

Біраз үнсіз отырдық. Ақылдаса келе, харекетсіздік тірі жанға қол емес деп ұйғардық. Бұға берсең, сұға береді. Мәскеу комиссиясын райдан қайтарудың амалын ойластырдық.

...Ескендірдің «Атамекен» әнін Мәскеу комиссиясының көзін алартқаны түсінікті. Өлең бір ұлттың, қазақтың мәртебесін көтереді.

Енді бақсам, өлеңнің мен байқамаған қырлары бар екен. Қазақ және Атамекен ұғымдары – жұптас. Атамекен дегеніміз – туған еліңнің жері. Жерден айрылдың – бәрінен айрылдың деген сөз. Көңіліндегі көкейтесті күйін шерткен әуенді ісі қазақ қалайша шырқамасын.

«Атамекеннің» алаңға жиналған жастардың «Елім-ай» атты қазақ халқының XVIII ғасыр басындағы Ұлы Отан соғысының басты әнімен бір қатарда айтылуы тегін емес. Екі әннің әуеуі де әдебиетіміз бен мәдениетіміз тарихының метасюжетіне (атасюжетіне) құрылған. Ол ортақ тақырыптың аты – «Қазағым...» деп ұлы Абайды тебірткен сөздің бүгінгі нысаны. Қасиетті бойтұмарымыз.

Қарындастан айрылған
жаман екен,
Қара көзден мөлтілдеп
жас келеді.

Елім-ай, елім-ай!..

«Қарындас» деген мұндағы сөз – бір қарыннан жаратылдың деген сөз. Бір қазақтың бір қазаққа бөлінбейтін еншісі бар, дейді. «Қазағым» ұғымы – түпқазық идея, баршамыздың, Алатаудай заңғарымыздан бастап етектегі көк өркенге дейін бір отбасына, бір үйелменге біріктіретін ұғым.

«Елім-ай» әнін қазақ қауымы боп шырқағанымызға үшінші ғасыр кетті. Ескендір Хасанғалиевтың «Атамекен» әнінің де сондай гимндік қасиеті бар.

БАУРАҒАН ӘН

аниодан емес, қурай сапты дабылдан шыққандай сесті, айбатты үнге айналды. Өзі Хантәңірінің қақ төбесіне өрлеп шығып:

– Әлем, сен тыңда! Жарандар, жарғақ құлағыңды тос: менің кім екенімді білмесендер, білесендер енді! – деп жар салып тұрғандай сезінді.

«Қазағым» деп елжірегенде қанат бітіп, көк аспанда самғап бара жатқан сарынды жалмажан нотаға жайғастырып, телефон трубкасына жармасты. Уа, шіркін, енді сазды өзегін тауып сөзге аударып қоятын шайыр табылса...

Сонда назарын бірден Қадыр Мырза Әлиге тіккеніне Ескендір күні бүгінге дейін алдымен Құдайға, сонсоң өзіне риза. Атақты ақын ағасына: осылай да, осылай, туған өлкеміз жайында бір әуен туды. Соған сөз күтем Сізден? – деп жік-жапар болды. Басқа не дегені есінде қалмапты.

Әйтеуір, телефонмен әннің сөлін анық жеткізуге тырысып баққаны есінде. Қадыр әнді қайталап айтқызы да:

– Оң жамбасыма келетін сияқты, жазып көрейін! – деп және қуанып тастады.

«Атамекен» тақырыбын Қадырдың еркін меңгеріп кететініне сенімі зор. Әлеуметтік поэзия айдынында еркін құлаштайтын ақындарымыздың бірі. Соңғы жылдары жоғары жақтың тезіне қарамай, амалдап жол тауып, ұлттық тақырыпта бағыл көсіле бастаған. Еліне, жеріне деген сүйіспеншілікті нақты, қарапайым суретпен жеткізуге қандай шебер.

Мандайымнан сыйпап өткен самалды,

Қазағымның алақаны деп білем, –

дейтін қос жолға құлақ түріп көріңізші. Осынау аядай жолдарға асқақ мағына сыйып тұрған жоқ па!

Ән толқындарынан «қазағым» деп елжіреп елтіп тұрған әуенді ақын қалай қағып ала қойған десенізші. Сазгер мен ақын бір кісі боп кеткендей. Мына тасбауыр, безбүйрек дүниеден көрген

бір қызық, рахаты болса, ол – айналайындап тұратын елінің мәрт жүрегі.

«Қазағым» ұғымы бұл айтылғанмен шектелмейді.

Кенес заманында «тап, табым» деп көп тақылдадық та, «қазақ», «қазағым» деген сөздерден аттонымызды ала қаштық. Дегенмен, ақи-тақи құрымапты. «Қазағым, қалың елім, қайран жұртым» деген Абай сөзі тұқымдық дән. Одан талай жыр тарады. Міржақып «Оян, қазақ» деп жар салды. Мағжан кенестік қызыл байрақты бұл езілгеннің туы болса, «Ендеше, қазақ сенікі» деп ұлтына меншіктенді.

Дүниеде не өзгермейді? Міз бақпас заманның да тоны жібітін кез туыпты. Әбділда Тәжібаев «Біз де қазақпыз» деген пьеса жазып, Мәскеудің көріне ұшыраса, кейінірек алпысыншы жылдардың басында «Мен – қазақпын» деп поэма төккен Жұбан Моддағалиев сыйқұрметке бөленіпті.

Кенес өкіметінің түсініп жетпейтін қайшылықтары басынан асып жататын еді ғой. Кейде социалистік революция төңкеріп тастаған патшалық самодержавиенің жүргізген отаршылдық саясатын еске түсіретін әлдене әрекет жасап бас шайқататын. Қайсыбір қайшылықтарына бара-бара бойымыз үйреніп кетті. Өзіміз де орыс ағайындарға қосылып: «Это русское раздолье, это русская земля» деп шын көңілден шырқайтынбыз. «Русская душа», «русская зима» деген сөздерді жатырқау дегенің кәперімізге кірмейтін. Оның есесіне «қазақ жері» деген сөз айтылмайтын. Тіпті, қазір де қайсыбіріміз «қазақ жері» деуге аузымыз бармай, «казахстанская земля» деп әңгесектенеміз.

Отаршылардың түсінігінде қазақтың дегенің ұлтшылмын дегенмен барабар. Желтоқсан көтерілісінен соң Горбачев «қазақ ұлтшылдығы» деген термин де ойлап тапты. Сол кезде ғой «Атамекен» әнінің шовинистер көріне ұшырағаны...

МӘДЕНИ ҚҰНДЫЛЫҚТАР – БАҒА ЖЕТПЕС БАЙЛЫҒЫМЫЗ

Қай өңірде болсын, мәдениет саласы дамуы үшін ең әуелі заман талабына сай мәдени ғимараттар болуға тиісті. Алматы облысына қарасты Іле ауданында бүгінде 16 мәдениет мекемелері халыққа қызмет көрсетеді. Атап айтсақ, аудандық кітапхана мен аудандық мәдениет үйі және 3 ауылдық мәдениет үйі мен 11 ауылдық кітапхана ел игілігі үшін еңбек етуде.

Өңірде мәдениет саласы нысандарының материалдық-техникалық базасын нығайту тұрғысында да жүйелі жұмыстар атқарылып келеді. Сондай-ақ, көрсетілетін қызмет сапасы да күннен-күнге жақсара түсуде. Типтік ғимаратта орналасқан Мәдениет үйі мен кітапхананың қазіргі кезде заман талабына сай материалдық техникалық базамен жабдықталып, интернет желісі де сапалы қызмет көрсетуде.

Іле ауданы бойынша Мәдениет үйлері қызметкерлерінің жалпы саны – 51 адамнан тұрса, оның ішінде шығармашылық мамандарының саны 22-ні құрап отыр.

Аудан мәдениетінің мерейін асырып жүрген халықтық атағы бар өнер жұмыдары да жетерлік. Олар: «Сарытауқұм» халықтық ән-би ансамблы, «Әлібек Нұрқожа» атындағы халықтық ансамбль, Ақши халық театры, Ақши ауылындағы «Ақниет» халықтық әжелер ансамблі, Жетіген ауылындағы «Элегия» вокалдық үлгілі тобы, «Іле толқындары» халықтық ұлт-аспаптар ансамблы. Аталған халықтық өнер ұжымдары қазақ өнерінің дамуына елеулі үлес қосып келе жатқанын атап өту ләзім.

Халықпен тығыз қарым-қатынас орнату үшін жалпы мәдениет мекемелері мен кітапханаларда былтырғы жыл бедерінде екі мыңнан аса шаралар өткізілді. Оның 975-і мәдени іс-шаралар. Сондай-ақ, кітапханаларда да мыңнан аса іс шара өткізіліп, оқырмандармен тығыз қарым-қатынаста жұмыс жүргізілуде.

Сондай-ақ, мәдениет үйлерінде елуден аса үйірмелер жұмыс істесе, оған қатысушылардың саны мыңға жуықтайды.

Былтырғы жылы ел көлемінде Елордамыз Астананың 20 жылдығы кең көлемде аталып өтілгені белгілі. Осынау атаулы дата Іле ауданында да «Асқақтай бер Астана» деген атпен айрықша тойланды.

Мәдениет үйлері арасында «Ауылым – алтын бесігім» атты облыстық байқау өткізіліп, оған Қараой ауылдық мәдениет үйі және Ақши ауылдық мәдениет үйі қатысып, жүлделі орындарды иеленеді. Мараттау шарасында Қараой ауылдық мәдениет үйіне музыкалық аппаратура табыс-талса, Ақши ауылдық мәдениет үйіне компьютер берілді. Өткен жылдың наурыз айында Санкт-Петербург қаласында «Салют талантов» атты халықаралық байқау өтіп, «Іле сазы» балалар және жасөспірімдер ансамблінің қатысушылары І және ІІ жүлделі орындарды иеленді. Мамыр айында мәдениет қызметкерлері күні мерекесіне орай аудандық мәдениет үйінің көркемдік жетекшісі Ержан Исатаев ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің «Мәдениет саласының үздігі» төсбелгісімен марапатталды. Алматы облысы әкімінің жүлдесі үшін дәстүрлі түрде өтетін облыстық «Жетісу

ІЛЕДЕГІ ІЛКІМДІ ІСТЕР

Алматы облысы Іле ауданында өңір басшысы Бағдат Қарасаевтың тікелей басшысымен барлық сала бойынша ілкімді істер атқарылып келе жатқаны белгілі. Әсіресе, Қазақстан Республикасының 2030 жылға дейінгі мәдени саясатының тұжырымдамасы аясында жүзеге асқан тындырымды тірліктер ауыз толтырып айтарлықтай. Алматы облысы әкімдігінің «Облыстағы мәдениет мекемелерінің мәдени құндылықтарды, дәстүрлерді сақтау, оны көпшілікке танымал ету және тұрғындарға эстетикалық тәрбие беру» жөніндегі қаулысының аймақта қалтқысыз орындалып келе жатқаны да Іле аудандық Мәдениет және тілдерді дамыту бөлімінің басшысы Бақытжан Рахымжанның іскерлігімен тікелей байланысты екенін атап өткеніміз жөн.

жұлдыздары» байқауында ауданымыздың «Сармат» би тобы топты жарып, бас жүлдеге ие болды.

Іле ауданының ажарын ашып тұрған тарихи ескерткіштердің де алар орны ерекше. Тарқатып айтсақ, аймақтағы сексеннен аса ескерткіштің 30-ы тарихи, 53-і археологиялық ескерткіш. Тарихи 30 ескерткіштің 10-ны тарихи-мәдени мұраны қорғау жөніндегі Алматы облыстық орталығында ҚР Мәдениет және ақпарат министрлігінің арнайы Мемлекеттік сараптамасынан өткізілген.

Жас ұрпақты отансүйгіштікке тәрбиелеу мақсатында қазіргі кезде округтерде тарихи-мәдени ескерткіштер манында қоғамдық саяси маңызы бар іс-шаралар өткізілуде. Алдағы уақытта да мұндай халыққа берері мол шаралар өз жалғасын таба бермек.

18-сәуір Халықаралық ескерткіштерді қорғау күніне орай, «Мәңгілік елдің тари-

хи – мәдени мұрасы» атты акция ұйымдастырылды. Осынау шара аясында, аудандағы барлық деңгейдегі білім беру мекемелері мен ауыл тұрғындары, жастар мен қоғамдық ұйым мүшелерінің қатысуымен аудандағы барлық ескерткіштер маңына тазарту, көркейту, көгалдандыру жұмыстары жүргізілді. Бұл үрдіс күні бүгінге дейін өз жалғасын тауып келеді.

Ескерткіштерге қатысты өткізілген акциялар барысында Ұлы Отан соғысы ескерткіштерінің маңында Ұлы жеңіс мерекесі күні қарсаңында Отан үшін құрбан болған жауынгерлер рухына тағзым етілді. Шараға мектеп оқушылары мен округ әкімдері, мекеме басшылары, ауданның құрметті азаматтары қатысты.

Сондай-ақ, аудан көлемінде «Мәдени мұра мен тарихи құндылық», «Тарихқа тағзым», «Ерлікке тағзым», «Ешкім де еш нәрсе де

ұмытылған жоқ», «Отан үшін отқа түс күймейсін», «Отан отбасынан басталады», «Ауылым – алтын бесігім», «Әрқашан күн сөнбесін», «Тарихыңды таны», «Ұлы даланың мәңгілік ұрпағы», «Ескерткіштер елдіктің белгісі» атты тақырыптарда түрлі дөңгелек үстелдер өткізіліп, қатысушылардың Отанға деген сүйіспеншілігін арттырып, ұлттық рухын көтерді. Мұндай танымдық, тәрбиелік іс-шаралар тұрақты түрде өткізіліп келеді.

КІТАПХАНА – САРҚЫЛМАС БІЛІМ КӨЗІ

Білімнің бұлағы саналған кітап – құнды қазынамыз. Осынау рухани байлықтың мекені – кітапхана десек, мұнда бас сұққан әрбір жан рухани кемелденіп шығары сөзсіз. Халықты рухани тұрғыдан байытуға мол үлес қосып келе жатқан орталықтың бірі – Іле ауданы әкімінің аудандық кітапханасы. Мұндағы кітап қоры – 171127 дана, оның ішінде 65074 данасы мемлекеттік тілдегі әдебиеттер. Былтырғы жылдың өзінде 3833 кітап келіп түссе, оның ішінде 3433 кітап мемлекеттік тілде.

Кітапханалардың барлығы толық интернет желісіне қосылып, материалдық техникалық жағдайы жақсартылғандықтан мұнда келушілердің саны да күн санап артып келеді. Осындай білім ордаларында ұйымдастырылатын кітап көрмелерінің де оқырмандар үшін берері мол.

Мәселен бір жылдың ішінде аудандық кітапханада үш жүз елуден аса кітап көрмесі өтіп, тың туындылар халыққа жете таныстырылыпты. Сондай-ақ, ел мәдениетінің мәйегі болған мәдени шаралар да мұнда жиі өткізіледі. Атап айтсақ, өткізілген конференциялар мен дөңгелек үстелдерде қоғамдағы түрлі өзекті тақырыптар қазалып, қатысушылар өздерінің орынды пікірлерін ортаға салып жатады.

Ал, әдеби кештер мен байқауларға қатысқандар рухани нәр алып, одан әрі кемелдене түсері анық.

Республика көлемінде кітапхана замана талабына сай қарқынды даму үстінде. Бұл тұрғыда Іле ауданында да көптеген жұмыстар жүзеге асты. Мәселен, Ақши ауылдық кітапханасында

«Кітапхана рухани жаңғыру жолында: кітапханалық слайд: дамыту жолдары мен мүмкіндіктері» атты облыстық семинар өткізілді. Шара қатысушылары бір-бірімен тәжірибе алмасып, іскерлік байланыс орнатты.

Іле ауданының құрылғанына 90 жыл толуына орай, Іле аудандық кітапханасының «Келбет» жобасы аясында Іле ауданының «Құрметті азаматы», ҚР «Халық ағарту ісінің үздігі», ҚР «Мәдениет қайраткері» кұміс көмей, жезтандай әнші халық ақыны К.Әзірбаевтың сүйікті қызы, әке мұрагері Төрткен Кененқызымен «Әке аманатына адалдық» атты кездесу кеші өткізілді. Шара барысында Төрткен Кененқызы өзінің қазақ мәдениеті мен өнерінің дамуы және жеке шығармашылығы туралы кеңірек әңгімелеп берді.

«Жаныңда жүр жақсы адам» жобасы аясында Іле ауданының құрылғанына – 90 жыл, ҚазЦИК ауылдық кеңесінің құрылғанына – 40 жыл толуына орай, округтен шыққан белгілі тұлғалар туралы тың деректер жиналып, ҚазЦИК ауылдық кеңесінің алғашқы төрағасы Қ.Уалиев және сол кездегі ауылдық кеңестің кітапханашысы Р.Тасыбековамен кездесу өткізілді. Шара барысында «Рухани жаңғыру – ұлт негізі» атты тақырыпта кітап көрмесі ұйымдастырылып, жаңа кітаптар таныстырылды.

Жастарды кітап оқуға тарту арқылы олардың мәдени және білім деңгейін көтеру үшін «100 кітап» жобасы әзірленіп, оның аясында оқырмандар оқуға тиіс үздік отандық және әлемдік классиктердің шығармалары таңдалып және тізімі құрылды. Іле аудандық кітапханасында кітаптар әлеміне саяхат жасай отырып, тұрғындарды кітап оқуға шақыру мақсатында өзін оқыған кітаптарды – өзгемен бөлісу шарасы ұйымдастырылды.

Елбасының «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру», «Цифрлы Қазақстан» бағдарламасы аясында «Нұр Отан» партиясының бастамасымен отандық кітапханалар заманауи білім орталықтары ретінде қайта құрылып, олардың жұмысы жандана түсуде. Былтыр Елордамыз Астананың 20 жылдық мерекесіне орай, аудандық балалар кітапханасы, Чапай, Междуреченск, Ақши ауылдық балалар кітапханаларында коворкинг орталықтарының ашылу рәсімі өтті.

Іле аудандық кітапханасы «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру», «Жанаруға жетелейтін Жолдау» және Іле ауданының құрылғанына 90-жыл толуына орай, «Тарихы терең, еңбегі ерен – Іле өңірі» атты кітап көрмесі ұйымдастырылды.

Мәдениет мекемелерінің жанды жұмыс жүргізуінің арқасында қазіргі таңда әртүрлі жанрдан тұратын көркемөнерпаздар ұжымдары құрылып, түрлі мәдени іс шаралардың өтуіне ұйытқы болуда.

Сонымен қатар, Ақши ауылдық мәдениет үйі музыкалық аппаратурамен жабдықталып, өн өнерінің дамуына лайықты үлес қосуда.

Аймақтағы мәдени құндылықтарды сақтау мәселесі де басты назарда. Бүгінде тарихи-мәдени ескерткіштердің құжаттары ретке келтіріліп, заңдастыру бойынша құжаттары рәсімделуде. Бұл қолда бар құндылықтарымызды көздің қарашығындай сақтау бағытындағы жүргізіліп жатқан жүйелі жұмыстардың бір парасы.

Алдағы уақытта да Іле ауданында мәдениетіміздің мерейін асырап ауқымды істер атқарыла бермек.

Гүлмира БАҚЫТЖАНҚЫЗЫ

(Жалғасы. Басы №5 санда)

НҮР БЕЙНЕСІНЕ БАС ИЮ

Ол ойдан арылып, маған қарады.

«...Мынау, Несіп, әуелде қазақтың ән әнерін, күй өнерін зерттеген кезде, бір айрықша, көзге ерекше, оқшау, дара көрініп жүрген нәрсе — Ән мен Күйдің қайсысының бұрын шыққанын анықтау. Оны — Ән мен Күйдің қайсысының бұрын шыққанын — ғылыми дәлелдейтін нәрсе, бірақ сол Ән мен Күйдің бірлігін дәлелдейтін Ақтанбердінің толғауы бар. Осы күні мұны жұрт «Ынғайтөкпе!» деген күй деп тартып жүр. Бірақ, елдегі көнекөз қарттар мұны Ақтанбердінің айтыс сарыны еді деп отырады, осымен Ақтанбердінің жырларын айтады. Сол толғауға салып, сізге Ақтанбердінің бір жырын орындап берейін. Тыңдаңыз...»

«Күлдір, күлдір кісінетіп,

күренді мінер ме екенбіз,

Күдіреден бау тағып,

кіреуке киер ме екенбіз...»

Сорғалап кетті дерсіз. Жорға мініп жортқандай, бүлкілдеп кісінетіп келеміз. Су төгілмейді-ау, шіркін, дауыс екпінінен.

Міне, ашық дауыс шыр етіп, қайта аспанға шықты:

«Е-е-ей!

...Жал-құйрығы қаба деп,

жабыдан айғыр салмаңыз,

Қалың малы арзан деп,

жаман қатын алмаңыз.

Жабыдан айғыр салсаңыз,

жауға мінер ат тумас,

Жаман қатын алсаңыз,

топка да кірер ұл тумас...»

Жаман қатын алғаның — төркініне бара алмай, төсегіне жата алмай, тең-құрбыңыз келгенде, онды жауап ката алмай, жалғанда қор болғаның...»

Санаң самаладай ашылады. Сенесің. Ойланасың. Беки түсесің. Жәнібекке алғыс айтасың. Ән біткен кезде үнсіз қалған ол, дереу екі ішекті қағып-қағып жіберіп, жүзіне күлкі жүгіртті. Сөйтті де: «Далада қаңғи береміз бе, тау жаққа барып қайтайық бір сәт, Нәке!» деді бетіндегі екі оймақтай ойығы тереңдей түсіп. Сөйтті де домбырасына желіс берді.

...Жайма-шуақ жаздың күні екен деймін.

Түс-тұстан төніп тұрған тау сілемдерінің бұқпа жартастарына шығып алған таутекелер де мынау тамаша әнді ынтыға тындап тұрғандай. Тапжылмай қатып қалыпты. Домбыраның үні де баяу, көңіл қуанышты, сағынышты, асығыс, бірақ жайлы.

«Келемін, тау ішінде түнделетіп...

Аймақты күңіретіп өлендетіп...»

Сәкен ғой мынау. Сұлу да саликалы Сәкен ағамыздың одан да сұлу, одан да саликалы әні — «Тау ішінде». Бұл әннің Жәнібек орындауындағы бір ерекшелігі — домбыраның ат үстінде тартылғандай саржелістен танбауы. Сіз де Сәкен ағамен бірге атқа қонып алып, қызды ауылға тартып кеткіңіз келіп отырады.

Бірақ Жәнібек жібермейді, тағы бір сырдың ұшығын ұстатады.

ЖАН СЫРЫН СУЗІП АЛУ

— Манарбек ағамыздың домбыра тартысы қандай еді, шіркін?! Жүсекең ше? Ғарекен, Ғарифолла Құрманғалиев! Нағыз халықтық, қазақша домбыра тарту соларда еді ғой.

Бүгінгі әншілер қазақша домбыра тартудан қалып барады. Домбыраны да гитарға теліп, төл үнінен айыруға шақ қалдық. Батыстың төкпе тартысына тиіспегеннің өзінде, шырақ биік халық әндерін шикілей сабалап тартқан домбыраға қосамыз деп енгіктіріп жүргеніміз жоқ па?! Бүгіннен бір ғана мысал. Нағыз қазақтың терең табиғатына лайық «Сәби болғым келеді» деген ән дүниеге келді. Ал, осы әнді секектетіп, эстрадаға жақын етіп айтады. Соны сәл ғана ойланып, домбырамыздың табиғатына тән драма араластырып, толғай шертіп айтып көрсек, нағыз көзге жас алғызар ән боп шығады. Біз оны жалау ғып желпілдетеміз. Ал, оны текемет қып төсеп қойса қандай ғанибет!

НҮР БЕЙНЕСІНЕ БАС ИЮ

Ешкім үн қатпады. Жәнібек те үнсіз. Оз ойымен оңаша қалғысы келгендей. Сәлден соң барып мойны бұрды.

Шырқашы, Жәнібек!

Қазақтың ұлы әншісі, марқұм Жәнібек Кәрменовтің аруағына бас ие отырып, Ән сарайы мен Сыр қамалын сағына аралау

«...Ал, Несіп, мынау Иманжүсіптің «Қош-аман бол, туған жер!» деген әні. Иманжүсіпті өзіңіз білесіз, 1929 жылы Созақта бандының қолынан қаза тапқан, үлкен ірі ақын болған. Сол кісінің жер аударылып бара жатқан кезде шығарған әні екен дейді. Ал, Кенен атамыздың «Ақ ешкісіне» айтқан мұңынан-ақ кедей киген қамытты сезініп, орны толмас трагедияны бірге бөлісесіз. Ондай тағдырды басқа бермесін, Несіп. Қарашы, Шашубай ақын өз бейнесін «Ақ қайың» әнінде айнытпай кестелеген ғой. Мен өз басым мұндай сырлы әнді сирек білемін. Осы ән ерекше жаным жақын... Ал, Абай атамның «Сегіз аяғы» алқалы топқа айтылған ақыл ғой.»

Төрт әнді де тындап алдым. Төртеуі де келісті, төртеуі де тұнған шежіре, төртеуі де тұлғалы әндер болатын. Кенекеннің «Ақ ешкісін» айтқанда жер түбіне келген жанның қайғысын арқалаған Жәнібекті көрдім: «Базарым мен Назарым өлгеннен соң, ой дүние-ай. Домбырамның қалады-ау иесі жоқ, ой, дүние-ай!» — деп күрсінеді әнші-абыз. Иманжүсіптің «Қош аман бол, туған жерін» естігенде, қайратына мініп, қадірін білмегендерге лайықты жауабын беріп тұрған батыр Жәнібекті байқадым:

«Бар қатыны қыпшақтың ұл тапса да,

Сонда да бола бермес Иманжүсіп!» — деп белден басады. Абайдың «Сегіз аяғын» айтқанда ұрпағына ақыл шашқан ақсақал ата кейіпіндегі саликалы Жәнібекті таныдым:

«Бойда қайрат, ойда көз,

Болмаған соң, айтпа сөз!» — деп қиналады.

Ал Шашубайдың «Ақ қайыңын» айтқанда өткіңші өмірден налыған абыз Жәнібекті аңдадым:

«Ақ қайың, жалған-ай,

Өттің дәурен-ай!» — деп үзілтеді. Төрт әнді де түгел тындадым. Әр әнші өз заманының, өз басының күйін кестелеп, өз жүрегінің қанын тамызып отырып жазған әнін сол биігінен түсірмей бүгінге жеткізу қандай ауыр деп ойлаймын қазір. Қара тастай ауыр болар, бөлкім?!

Жәнібектің тершіген жүзіне қараймын. Ол тағы да жайлап сөз бастайды...

ЖАН СЫРЫН СУЗІП АЛУ

— Әнші ең әуелі арлы болуы керек. Арлылық дегеніміз — өнерге деген тазалық, ымырасыз биіктік болуға тиіс. Мен Жүсекең мен Ғарекеннен мұндай тазалықты көп көрдім. Ал, бұл тазалық тек сахнада ғана емес, өмірде де серігің болуы шарт. Бірде Жүсекеңнен Мұхтар Әуезовтің «Абай жолы» романының бірінші кітабын көріп қалдым. Кітаптың бірінші бетіне Мұқанның өзі қолтаңба қойыпты. Жазған сөзі мынадай: «Қазақ әндерін орындаудың академигіне ғана емес, адамгершіліктің академигіне М.Әуезовтен».

Сол Жүсекең ән шығарыпты дегенді естігендеріңіз бар ма? Әрине, жоқ. Ал, Жүсекеңнің өзі білетін бір-екі емес, 30-40-тай әні бар. Ғарекенді алайық. Ғарифолла Құрманғалиев тек өз әндерін өзі орындай берсе де болады ғой. Бірақ өйтпейді. Болса да сирек. Міне, бұл арлылық, үлкен өнердің киесінен қорқу, қасиетін сыйлау. Ал, бүгінде шала-пұла бірдеме шығарып, соны сахнаға да, радио, телевизияға да сүйреу дерт болып барады.

Ардан аттаудың тағы бір көрінісі — киелі дүниенің киесін пайдалану. Отан, партия туралы кез-келгеніміз бірдеме жазатын болдық. Жазғанымыз Отан, партия атын көпір етіп өтіп те жатады. Бұл қылмыс қой. Жазған соң Сыдық Мұхамеджановтың «Шаттық Отанындай», Ғазиза Жұбанованың «Отан туралы ода-сындай» кең тынысты шығарма жазбай ма адам...»

Аса үлкен, көшелі тақырыпқа терең-демей тұрғанда Жәнібекті өзім тоқтаттым. Сөйттім де сұхбат алдында айтқан өтінішімді тағы қайталадым.

НҮР БЕЙНЕСІНЕ БАС ИЮ

«Өтінішің орынды, Несіп. Сенен өзге де Ақселеу Сейдімбеков ағамыздың «Сарыарқа» әнін айт деушілер көп. Ән бағасын білетін болдық қой. «Сарыарқа» — аса сауатты жазылған, халқымыздың өн өнеріндегі дәстүрлі талаптың бәріне жауап беретін тамаша ән. Несіпбек досым жазған ән сөзі қандай жігерлі, сұлу. Бірақ мен оны жеріне жеткізе үйреніп алмай, сахнаға шығармаймын. Бір жаңа ән шықты екен деп үйрене салып сахнаға ала жүгіру, авторы сұрады екен деп асығу — маған жат әдет. Ол әннің тұсауын кесер күн де жақын...»

...Домбыра бебеулей жөнелді. Жәнібектің өзі де қанатын қандай түсті. Уа-ай! Әннің бас жағында дауысын дірілдете келіп, жүрекжарды ойын ортаға тастап отырды да қайырмасына келгенде өзінің шыңыраудан шыңға өрлегендей өршіл дауысымен шырақ бір кетті: дауыс пен әннің құдіреті сондай, әулім үйдің тар қабырғасына сыймай, тыңдаушысын жетелей далаға қашады.

«Саржайлауым менің,

Жан жайлауым менің.

Саржайлауым менің, беу-беу, Сарыарқа!

Аққу аңсап қонған аспандай көлдер

Сал самалы сайма-сай болған,

Мақпалдай белдер...»

Сонау биіктен сорғалап төмен түседі. Ән мен орындаушының әлдилеуінен енді ұлан-ғайыр Сарыарқа жері Сіздің кеудеңізге сыйып, тыныш табады. Көз алдыңыздан қазақтың қасиетті сары даласы көлбеп өтеді де жатады, өтеді де жатады. Жәнібектің өзі де жан-тәнімен сол далада жүреді. Қазір бізді де ұмытқан...

«...Бал бұлағы есіліп аққан-ей,

Сарыарқа,

Арғымағы көсіліп шапқан-ей,

Абыз дала, Аңыз дала,

Қобыз дала — Сарыарқа!»

Түү, шіркін! Не деген сурет, не деген сезім күші, неткен махаббат!? Осы бір сезімді сол сұлу күйінде көз әлеміңмен әкеліп, көңіл күмбездері арқылы жүрек дариана құя салатын дауыс қандай? Тура бір түү биікке шығып алып, шырылдап тұрып алған бозторғай дерсің. Сонау еңістен салып келіп, төске лақтырып жібергенде лағыл дауысқа бір жарықшақ жабыспай, таза күйінде сары алтындай құйылады да қалады-ау, құйылады да қалады.

(Жалғасы бар)

Несіп ЖҮНІСБАЙҰЛЫ,
журналист-жазушы, Қазақстанның
еңбек сіңірген қайраткері

■ 1-НАҰРЫЗ АЛҒЫС АЙТҰ КҮНІ

ҰСТАЗ ҰСТАНЫМЫ

Президентіміз Нұрсұлтан Назарбаев биылғы жылды «Жастар жылы» деп жариялағаны барлығымызға аян. Бұл жаналыққа бәрінен бұрын жастар жағы қатты қуандық.

Еліміздің ертеңі — жастар. Оларды қалай тәрбиелесең солай өседі. Осы тұста ұстаздың атқарар рөлі зор. Халқымыз «Ұстазы жақсының — ұстамы жақсы» деп бекер айтпаған. Осы орайда біз 1 — наурыз Алғыс айту күні қарсаңында өзіміздің қадірлі ұстазымыз Айнаш Есекееваға өз ризашылығымызды білдіргіміз келеді.

Мамандығымызға байланысты ұстазымыз бізге құқық туралы былай дейді: «Құқық дегеніміз — мемлекет белгілеп, мақұлдаған жалпыға міндетті мінез-құлық ережелерінің, нормалардың жиынтығы. Қазақстан Республикасының мемлекет бекіткен құқықтық нормалары бар. Оның қайнар көзі — Ата Заңымыз Конституция болып табылады. Конституцияның 1-бабы бойынша «мемлекеттің ең қымбат қазынасы — адам, адам өмірі, құқықтары мен бостандықтары» екені аталып көрсетілген.

Ал, біз осы аталған өз құқығымызды қаншалықты білеміз?

Мұқтаждықтарымызға байланысты үнемі қоғаммен байланыста боламыз. Сондықтан, өзіміздің құқықтарымызды қазірден бастап заң жүзінде меңгеруіміз қажет. Біздің осы бағытта білімімізді кеңейтіп, құқықтық санамызды оятқан әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті заң факультетінің аға оқытушысы, құқық магистрі Айнаш апайымызға айтар алғысымыз шексіз.

Болашақ мемлекеттік қызметшілер ретінде үнемі халық мүддесін жоғары қою керектігін көкейімізге сіңіріп келе жатқан ұстазымыздың әр сабағына асқан

қызығушылықпен қатысамыз. Сабақтан тыс уақытта да басымыздан жиі өткеретін жағдайларға байланысты өз құқығымыздың қорғалуы туралы ақпараттармен де сусындатып келеді. Ұстамыздың басты мақсаты — Елбасы сенген, үміт артқан жастардың құқықтық сауатты болуы.

Құмарбек ДӘУКЕН,
Инарғұл ЖАНҚОЖИЕВА,
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ
ӘжБЖМ, «Мемлекеттік және
жергілікті басқару» мамандығының
2 курс студенттері

В 2012 году в честь 75-летия проживания корейцев в Каратальском районе, недалеко от города Уштобе, у подножья горы Бастобе по инициативе Ассоциации корейцев Казахстана был установлен монумент Благодарности «Қазақ халқына мың алғыс» от всех депортированных этносов. На небольшом постаменте – три гранитных камня, за которыми – металлическая конструкция юрты. На светлом камне написано: «Қазақ халқына мың алғыс» и «Благодарность казахскому народу», на темном: «Здесь в землянках жили корейцы, депортированные с Дальнего Востока с 9.10.1937г. по 10.04.1938 г.», на третьем камне – текст на корейском языке.

КОРЕЙЦЫ В КАЗАХСТАНЕ: ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНА МЫҢ АЛҒЫС

Впоследствии в Казахстане появился День благодарности, а в ряде городов – памятники «Қазақ халқына мың алғыс». Отмечать День благодарности этносов, проживающих на территории страны, предложил Нурсултан Назарбаев в ходе выступления на XXII сессии Ассамблеи народа Казахстана на 23 апреля 2015 года: «Было бы справедливым день образования Ассамблеи народа Казахстана – 1 марта – ежегодно отмечать как День благодарности всех этносов друг к другу и к казахам, проявившим милосердие и принявшим этих людей (депортированных – Д.Е.), как родных. Это еще больше сблизило бы нас. Этот день может стать ярким праздником милосердия, дружбы и любви всех казахстанцев друг к другу».

Также глава государства отметил: «В самом начале века в ходе крестьянского переселения периода столыпинских реформ в Казахстан прибыло 1 миллион 150 тысяч человек из России, Украины и Беларуси. Через два десятилетия в 30-е годы во время коллективизации из центральных районов бывшего СССР в Казахстан было сослано 250 тысяч раскулаченных крестьян. В это же время на строительство промышленных объектов со всех уголков страны было переселено порядка 1,2 миллиона человек. При сталинском режиме в разные годы были депортированы целые народы – около 800 тысяч немцев, 102 тысячи поляков, 550 тысяч представителей народов Северного Кавказа, 18,5 тысяч корейских семей с Дальнего Востока. Их выгружали из вагонов прямо в голой степи. В то время здесь жили только казахи. Поэтому они и принимали. И казахские семьи, сами находившиеся в крайней нужде, принимали их в свои саманные дома. Наша семья также приняла супружескую пару с тремя детьми».

Жизнь не стоит на месте – уже 19 год нового тысячелетия, уже другая эпоха и другая жизнь. Ушли в прошлое черные страницы истории, когда тысячам безвинных людей различных этносов в силу обстоятельств пришлось испытать несправедливость, пострадать от массовых репрессий. Казахский народ, сам переживший величайшую трагедию Ашаршылық, все тяготы политических репрессий, жертвуя последним, подвергая себя опасности, оказал всевозможную помощь этим народам в самый критический

момент их жизни. Благодаря этому, депортированные народы нашли в Казахстане не только место, где они пережили репрессии, но и обрели родину для себя и своих потомков. Они не только выжили, сохранились как этносы, но и заняли достойное место в родном Казахстане.

Как отметил Георгий Кан, доктор исторических наук, автор серии книг по истории корейцев в Казахстане: «Сегодня корейцы живут в 140 странах мира, их 7,5 миллиона, в Казахстане – 107 000 человек. Но нет другой страны, где бы были созданы такие условия равноправной жизни для корейцев и других народов, как в Казахстане. У нас 32 улицы названы именами корейцев. И когда мы говорим о межнациональных отношениях, в первую очередь вспоминаем то трагическое время».

Не все знают, что первым репрессированным народом на территории СССР стали корейцы. Это произошло в печально известном 1937 году – осенью в Казахстан было насильственно переселено около 100 тысяч корейцев с Дальнего Востока, незаконно обвиненных по национальному признаку в «японском шпионаже». Также осенью 1937 года в Казахстане появились тысячи курдов, турок, азербайджанцев, иранцев, высланных сюда вследствие «очистки пограничной полосы». Всего в годы тоталитарного режима, массовых репрессий казахский народ, несмотря на свое бедственное положение, с открытым сердцем встретил 1,5 миллиона депортированных представителей 62 этносов – немцев, поляков, корейцев, чеченцев, турок, греков и других этносов.

О памятнике «Қазақ халқына мың алғыс», Дне благодарности, судьбе корейцев в Казахстане,

изучении казахского языка рассказал в беседе Сергей Огай, председатель Ассоциации корейцев Казахстана.

– Сергей Геннадьевич, в 2012 году в Уштобе по инициативе Ассоциации корейцев Казахстана был установлен памятник Благодарности казахскому народу «Қазақ халқына мың алғыс». Какова история его создания? Несомненно, он явился толчком для появления аналогичных памятников в городах нашей республики.

– Из 130 этносов, проживающих в Казахстане, более 60 были сосланы насильственно переселены в середине прошлого века. Казахи, сами находясь в тяжелейших условиях, испытывая голод, невзгоды, приняли этих обездоленных людей как родных, делились с ними последним куском хлеба, подарили надежду, веру в будущее.

Поэтому в наших сердцах всегда присутствует чувство самой искренней признательности казахскому народу. Мы благодарны нашему Президенту за дальновид-

ную и мудрую политику, которая является основой межнационального согласия и единства в нашей стране. И это не просто красивые слова. Мы никогда не забудем того, что сделали для нас казахи и всегда будем в неоплатном долгу перед ними. Нас связывает особое, трепетное отношение друг к другу, духовная близость. В казахстанцах это уже заложено на генетическом уровне. Ведь нас объединяет общая история. Мы всегда единым сплоченным народом преодолевали трудности, радовались успехам, и сегодня вместе смотрим в будущее.

Сейчас в Казахстане проживает уже шестое поколение корейцев. Конечно, время стирает детали, имена, лица. Но есть вещи, которые

дарности, все больше проникаясь глубоким смыслом этого праздника, который олицетворяет дружбу, милосердие, единство. И то, что он отмечается в день образования Ассамблеи народа Казахстана, 1 марта, вполне закономерно. Ведь в работе Ассамблеи отражается история и судьба нашего многонационального народа.

День благодарности – это еще одна возможность для граждан нашей страны на государственном уровне проявить уважение друг к другу, продемонстрировать сплоченность, единство, взаимоуважение.

– Сергей Геннадьевич, в 2017 году корейцы отметили 80-летие проживания в Казахстане. Как отметила Ассоциация корейцев Казахстана эту дату?

– Эта дата отмечалась очень широко под эгидой Ассамблеи народа Казахстана в масштабах всей республики. Хотелось бы подчеркнуть, что мы отмечали не 80 лет депортации, а 80-летие проживания на благодатной казахской земле. Красной нитью через все мероприятия, посвященные 80-летию жизни корейцев в Казахстане, так же проходила благодарность казахскому народу за то, что корейцы обрели в Казахстане настоящую родину и являются равными среди равных. Центральное мероприятие в честь 80-летия прошло в сентябре 2017 года во Дворце Республики Алматы. Состоялось торжественное собрание и Гала-концерт, посвященные 80-летию проживания корейцев в Казахстане.

– Как обстоят дела в Ассоциации с изучением языков, в том числе казахского, корейского?

– Сегодня изучение государственного языка – это одна из первоочередных задач для всех граждан Казахстана. В центральном офисе Ассоциации корейцев Казахстана и в региональных филиалах организованы бесплатные курсы по изучению казахского и корейского языков для всех желающих.

Также мы провели казахстанско-корейский молодежный форум по изучению казахского языка, на который пригласили студентов из Южной Кореи, изучающих казахский язык. Учащиеся казахского отделения одного из южнокорейских вузов продемонстрировали отличное знание казахского языка, хотя они учили его всего три года, и у них не было языковой среды. Это стало конкретным примером того, что выучить язык – дело вполне реальное. Форум проходил несколько дней и показал, что подобный формат работы и общения довольно эффективен, и в будущем мы продолжим использовать полученный опыт.

В ближайшей перспективе мы намерены провести конкурс среди южнокорейских студентов, изучающих казахский язык, и нашей молодежи на знание казахского языка.

– Сергей Геннадьевич, большое спасибо за интервью!

АСКАР МАМИН СТАЛ ПРЕМЬЕР-МИНИСТРОМ РК. ЧТО ИЗВЕСТНО О ЕГО ПОЛИТИЧЕСКОЙ КАРЬЕРЕ?

Выше всего Нурсултан Назарбаев оценил опыт и эффективность Мамина на предыдущих местах работы.

21 февраля кабинет министров Бакытжана Сагинтаева был отправлен в отставку. Временно исполняющим обязанности главы правительства был назначен первый вице-премьер Аскар Мамин. Через четыре дня его кандидатура была согласована с депутатами Мажилиса на должность главы кабинета. Аскара Мамина большинство экспертов называли сменщиком Бакытжана Сагинтаева. Infoburo.kz собрал самые интересные факты биографии нового премьер-министра.

УСПЕШНЫЙ УРОЖЕНЕЦ ЦЕЛИНОГРАДА

Аскар Узакпаевич Мамин — один из немногих уроженцев Целинограда, представленных в высших управленческих кругах республики. Только в немногочисленных источниках указывается, что Мамин окончил известную в столице целинного края школу №1 имени Сергея Кирова. В учебном заведении занимались дети номенклатурных работников, а преподавательский состав набирали из лучших педагогов в КазССР. С первого по четвёртый класс Аскару Мамину посчастливилось учиться с ещё одним будущим управленцем независимого Казахстана — Каримом Масимовым. Потом будущий премьер-министр и глава КНБ РК переехал в Алматы и окончил РФМШ.

ленец, показав себя с хорошей стороны, переходит работать в Министерство транспорта и коммуникаций, главой которого он становится уже спустя пять лет.

Проект порта Курык «под ключ» главе государства стал именно Аскар Мамин

Есть у инженера-строителя и ещё одна примечательная страница трудовой биографии. С 2002 по 2003 г. Аскар Мамин возглавляет ТОО «Инком-Астана». Эта компания не очень известна широкой публике, однако именно она построила и управляет, к примеру, бизнес-центром «Арман». В комплексе расположены отель Radisson, фитнес-центр World Class. Также рядом пристроены апартаменты VIP-класса и ещё один отель сети Park Inn.

В 2003 г., именно во время ра-

Аскар Мамин долго шёл к посту премьер-министра

лиции по подозрению в получении взятки. Размер отката, фигурировавший в деле, составлял 100 тысяч долларов. Из тюрьмы Куликеев вышел досрочно, а по эпизоду со взяткой был и вовсе оправдан.

Аскар Узакпаевич Мамин за почти восемь лет на этом посту известен как отец-основатель современного могучего железнодорожного холдинга. Нацкомпания КТЖ именно при нём реализовала крупнейшие для страны инфраструктурные проекты: были построены участки железной дороги «Жетыген — Хоргос», «Узень — граница с Туркменистаном», сухой порт Хоргос и порт Курык. Кроме того, в стране стартовали в рамках индустриализации производства электровозов, вагонов скоростных поездов Тальго-Тулпар, грузовых вагонов и колёсных пар.

Зона интересов КТЖ простираются сегодня даже в область строительства торгово-логистических центров по стране через «дочку» в лице мультимодальной компании KTZ Express. Последняя сейчас расстаётся с частью функций, однако всё ещё владеет серьёзными долями рынка. Есть ещё и «внучка» в лице Airport Management Group, владеющая 11 аэропортами страны.

Столь активная политика по реализации проектов стоила материнской компании больших финансовых потерь. В январе 2019 г. стало публично известно, что долги нацкомпания превысили 1,7 триллиона тенге. И большая часть кредитов — в валюте, что в целом негативно влияет на финансовые перспективы. Сейчас КТЖ активно пытается продать большие и крупные проекты.

Вероятно, больше никогда железнодорожная отрасль не будет так сильна и обласкана государственным вниманием, как во времена Мамина. Хотя коррупционные скандалы последнего времени подсказывают, что расследования деятельности в нацкомпании ещё будут.

ЛЮБОВЬ К ХОККЕЮ И «БАРЫСУ»

Многолетний глава Казахстанской федерации хоккея с шайбой Аскар Мамин известен любовью к самому популярному в стране зимнему виду спорта. По его собственному признанию, увлёкся этим видом спорта он ещё во время учёбы в школе. С тех самых пор 11-й по счёту премьер-министр страны не делает больших перерывов в этих занятиях.

Именно при Мамине в казахстанский хоккей пришли большие деньги. По всей стране были построены ледовые площадки, современные дворцовые коробки и даже новая ледовая арена в столице для участия ХК «Барыс» в континентальной хоккейной лиге. Неудивительно, что солидная часть финансирования главной команды страны пришлась на долю нацкомпания «КТЖ». «Барыс» долгое время был и остаётся основой для хоккейной сборной страны. Для усиления позиций отечественного хоккея при Аскаре Мамине стала привычной натурализация иностранцев и их игра в составе сборной Казахстана. И как следствие этой политики — высокие зарплаты зарубежных звёзд в главном клубе страны.

Впрочем, на результатах сборной Казахстана финансовые инве-

стиции существенно не сказались. В последний раз на Олимпиаде наша хоккейная дружина выступала ещё в 2006 г. А за регулярные выступления из одного дивизиона в другой на чемпионатах мира наша команда получила нарицательное прозвище «лифт». Именно при Мамине Казахстан всерьёз рассматривал участие в КХЛ второго клуба от страны — усть-каменогорского «Торпедо» или карагандинского клуба «Сарыарка». Однако финансовый кризис существенно подкорректировал эти планы. Пока «Торпедо» и «Сарыарка» уверенно чувствуют себя в Высшей хоккейной лиге, она рангом ниже КХЛ и участие в ней доступнее с точки зрения финансов.

В Астане при содействии Мамина год назад прошла «Неделя звёзд КХЛ», а в апреле 2019-го стартует Чемпионат мира I дивизиона группы А. У назначенного премьер-министра весьма крепкие отношения с руководством Международной федерации хоккея на льду (ИИХФ). Именно поэтому её глава, Рене Фазель, частый гость в Астане.

Аскар Мамин сделал всё, чтобы открытие новой домашней арены «Барыса» прошло с участием главы государства. Мамин вручил Нурсултану Назарбаеву игровой свитер столичного клуба с первым номером.

ОБЯЗАН СПРАВИТЬСЯ

Нурсултан Назарбаев чётко объяснил причины доверия Мамину при выдвижении его кандидатуры на пост премьер-министра. Из основных подчёркнуты опыт работы с первым лицом государства, реализация крупнейших проектов в инфраструктурном развитии страны, достижения конкретных результатов на вверенных участках.

У Аскара Узакпаевича, действительно, хорошие личное и профессиональное резюме. Кроме того, Мамину удалось сделать фактически невероятное: реализовать в короткие сроки задачу Президента по выходу Казахстана на мировые рынки через развитие транспортно-логистической инфраструктуры страны. Правда, это стоило солидных денег, и за некоторые проекты КТЖ и при новом руководстве выплачивать, в том числе и иностранные займы, ещё продолжительное время.

Кроме того, Мамин на фоне дипломатического Бакытжана Сагинтаева смотрится куда более прямым государственным управленцем. По мнению экспертов, Аскар Узакпаевич с давних пор сам сторонник жёсткого стиля управления. Обычно после критики Мамина его подчинённые либо исправлялись, либо меняли место работы.

Тренд на жёсткий, но эффективный и результативный стиль управления глава государства задал сам. И под эти задачи Аскар Мамин из политического истеблишмента подходит едва ли не лучше всего.

Аскар Мамин регулярно отчитывался перед Президентом на прежних постах

Повезло Аскару Мамину не только с одноклассниками, но и с супругой — Алтынай Касымович. В 1986 г. у пары появился сын, которого назвали Данияром. Безмерно счастливым внуку был тесть — первый секретарь Кокчетавского областного комитета Компартии Казахстана Касым Таукенов. Не последний во второй половине 80-х годов прошлого века человек в регионе. Вероятно, он и посспособствовал тому, что вчерашний выпускник Целиноградского инженерно-строительного института спустя всего год работы в тресте «Целинтяжстрой» перешёл на службу в органы внутренних дел Целиноградского облисполкома.

До 1996 г. будущий представитель управленческой элиты, как и многие тогда, испытывал себя в бизнесе. В 31 год (в 1996 г.) Мамин назначается заместителем акима Акмолы. И только спустя год многие поймут, насколько перспективной окажется эта должность. С акимом столицы Адильбеком Джаксыбековым Аскар Узакпаевич работает до 2000 г. Затем карьера идёт по нарастающей. Молодой управ-

боты в частной компании, Аскару Мамину удалось окончить Академию Плеханова. Сразу после получения диплома экономиста его назначают вице-министром индустрии и торговли, а спустя два года — министром транспорта и коммуникаций.

В 2006 г. Нурсултан Назарбаев принимает решение назначить Мамина акимом Астаны, четвёртым по счёту. Некоторые дорожные развязки в столице начали строить именно при Аскаре Узакпаевиче. Правда, завершать эти объекты пришлось его преемнику в кресле градоначальника — Имангали Тасмагамбетову.

СТРОИТЕЛЬ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОЙ ИМПЕРИИ

Назначение Аскара Мамина в кресло главы нацкомпания «Қазақстан темір жолы» произошло на фоне коррупционного скандала с участием предшественника — Жаксыбека Куликеева. Этот знаменитый уроженец и год не проработал на посту, как 1 апреля 2008 г. был арестован сотрудниками финансовой по-

Аскар Мамин продолжает играть в любительский хоккей

было не принято. И вполне нормально, что сейчас они хотят все это компенсировать. Появилась даже группа националистов, которые активно проповедуют эти идеи, хотя сами слабо владеют казахским языком. Конечно, им нельзя это запретить, но хочется видеть последовательность в словах и поступках.

На мой взгляд, наиболее верно понимают и отражают реалии Казахстана так называемые патриоты. Они считают себя интернационалистами, не требуют выселения других этносов, говорят о демократии и равных правах, но при этом проявляют уважение к коренному народу и хотят, чтобы каждый гражданин,

Еще один пример — Российская Федерация, где граждане официально называются россиянами, а не русскими. И это правильно, ведь там нет Русской республики, зато благодаря Ленину есть национальные республики.

Статус федерации дает возможность многим этносам называть себя собирательным словом, к примеру, «американцами» или «россиянами». Казахстан, в отличие от США и РФ, является унитарным государством, где казахи признаны автохтонным народом, поэтому термин «казахстанцы» не совсем нам подходит. Впрочем, называть всех «казахами» тоже не стоит. Можно, как

вхождение тюркского дворянства в структуры управления страной сильно повлияли на изменение внешней политики России. Княжества объединились в царство, а славяне, до этого не выходившие за пределы своих лесов, стали воинствующей нацией, перейдя за Урал и начав завоевание народов Сибири и Дальнего Востока...

— **Каким вы видите казахский национализм в будущем?**

— Казахский национализм неизбежно пройдет все стадии развития. Я даже не исключаю, что через десятилетия цикл может повториться. Нам, живущим здесь и сейчас, необходимо смотреть на происходящие процессы не с точки зрения субъективных ощущений и страхов, а с пониманием того, что нация, получившая свободу после трехсот лет рабства и колонизации, сейчас переживает «болезнь роста». Лишь справедливая оценка поможет другим этносам понять ту боль, которую испытали казахи, потерявшие 50 процентов своей численности во время «ашаршылык» (общие потери составили более 70%).

Но, похоже, определенным силам выгодно раскачивать ситуацию в стране, в том числе переводя вопрос изучения государственного языка в межнациональную плоскость. Конечным бенефициаром в череде «заказчиков» вполне могут оказаться зарубежные спецслужбы. Через своих троллей «сценаристы», к примеру, уже запустили тему казахского фашизма — понятно, кому из соседей это может быть на руку... Параллельно нам пытаются навязать «лояльность» к Китаю, что заставляет задуматься о существовании «заказчиков» и с противоположной стороны.

Напомню, что когда-то таким же образом начинались прелюдии к украинскому Майдану и подготовка общественного мнения к необходимости «защиты русского мира». Как известно, на Западе во многих городах есть русские кварталы (тот же Брайтон-бич в Нью-Йорке), но почему-то никто там не спешит защищать русский мир, несмотря на засилье английского или другого местного языка. Налицо двойные стандарты в этом очень шепетильном вопросе.

В то же время есть много простых граждан, искренне желающих изучать казахский язык без всякой привязки к геополитике. Они ценят дружбу и мир среди народов, но выступают против одностороннего толкования этой дружбы. Не должно быть игры в одни ворота. Понимание обычаев и традиций, знание казахского языка — это ведь простые требования для любого искреннего патриота страны.

Наша задача — перевести все эти дискуссии в более конструктивное русло. Важно говорить на языке аргументов и фактов, не допускать оскорблений в отношении оппонентов, несмотря на все провокации. Просветительство в этом вопросе намного полезнее, чем грубая напористость, чреватая геополитическими последствиями. Важно использовать прогрессивную энергию национализма для развития государства. И здесь нам в помощь пример развитых европейских и азиатских стран.

Сауле ИСАБАЕВА
(в сокращении)

КАЗАХСКИЙ ЯЗЫК: НИКТО НЕ ХОТЕЛ ИЗУЧАТЬ?

В Казахстане на протяжении всех лет независимости велись, по сути, две языковые политики: одна — государственная, другая — «народная». И если первую можно охарактеризовать как вялую и отрешенную, то вторая была разрозненной и даже стихийной. Пересекались они редко, но, тем не менее, дополняли друг друга. О том, что из этого получилось, сообщает samonitor.kz вместе с общественным деятелем, журналистом, юристом и магистром экономики Асхатом Асылбековым.

— Не все знают, что статус государственного казахский язык получил еще в советское время с принятием в сентябре 1989 года Закона «О языках в КазССР». Тогда же русский получил статус языка межнационального общения. За эти тридцать лет что-нибудь изменилось?

— Вопросы, связанные с необходимостью расширения сферы применения государственного языка, глубокого изучения истории казахов, реабилитации «желтоксановцев», стали злободневными в начале 1990-х годов благодаря Мухтару Шаханову и другим общественным деятелям, которые их поднимали. Уже тогда представители нетитульных этносов видели в этом угрозу для своего будущего, вследствие чего какая-то часть их уехала из страны. Но те, кто остался, даже спустя тридцать лет не изменили свою позицию — большинство русскоязычных граждан так и не овладели казахским языком.

Негодование национал-патриотов по этому поводу вполне объяснимо. Они видят, как люди стараются освоить английский язык, какие средства в это вкладывают, но при этом проявляют абсолютную пассивность в изучении казахского. Понятно, что ссылки на некачественные учебники и отсутствие бесплатных языковых курсов — лишь отговорки. За эти годы не появилось главного — желания и экономической необходимости в изучении государственного языка. В основных отраслях экономики по-прежнему востребован русский, а теперь еще и английский. Кстати, уже рекомендуют учить китайский... Естественно, у многих подсудно зреет мысль: раз все и так говорят по-русски, то зачем учить казахский? И это вполне резонный подход.

— **Активность национал-патриотов, в том числе вокруг ка-**

захского языка, происходит циклично. Чем, по-вашему, вызван нынешний всплеск?

— Очередная активизация национал-патриотов разных оттенков в нашей стране началась после аннексии Крыма и войны в Донбассе. Нарушение Россией международных договоренностей и в первую очередь Будапештского меморандума заставило всех напрячься. И тут уже не сошлешься на «руку Госдепа». Это событие вмиг изменило мироощущение казахов: они осознали опасность повторения украинского сценария на севере и востоке Казахстана. Как говорится, единожды предавшему веры нет. Даже если предположить, что активизация подобных настроений была кем-то запланирована, то эти «планы» упали на весьма благодатную почву...

— **Вы сказали, что у современного национализма много разных оттенков. Можно их как-то классифицировать?**

— Казахских националистов можно разделить на три группы (от крайних правых национал-популистов до патриотов). Одни считают, что в Казахстане должна быть только одна нация — казахи: то есть так должны называться все граждане, вне зависимости от национальности. Другие говорят о приоритете казахов над другими этносами и приводят в пример развитые страны мира, где это в порядке вещей. Третьи убеждены в том, что все граждане страны должны быть патриотами, обязательно владеть государственным языком, знать историю и понимать культуру казахов.

Позиция каждой из групп понятна. В основном это казахи, которые при советском строе испытывали притеснения и не могли свободно говорить на родном языке, поскольку в обществе это

вне зависимости от национальности, знал казахский язык и традиции. Их интернационализм истолковывается не в общепринятом понимании, а с учетом национальных традиций гостеприимства и радушия. Вообще, я считаю, что каждый казах уже исторически интернационалист, поскольку он потомок кочевых народов, которые были тесно связаны с другими народами Степи.

— **А как же те, кто выдвигает лозунг, что в «Казахстане должна быть только одна нация — казахи»?**

— Те, кто говорит, что «есть только одна нация — казахи», не хотят понять одного: любой этнос имеет право называться своим именем, и это у него нельзя отнять. Чтобы изменить ситуацию, потребуется время. Многих пока устраивает термин «казахстанцы», и они против переименования страны в Казахскую республику. В их понимании «казахстанец русского происхождения» лучше, чем «казах».

Возьмем, к примеру, США, которые являются союзом штатов, то есть федерацией. Там всех граждан называют американцами, хотя, как известно, коренными жителями этого материка являются индейцы, и даже предки афроамериканцев были завезены туда извне в качестве рабов. Но если следовать логике наших националистов, то всех жителей США надо называть индейцами или могикианами, делаварами.

вариант, говорить «казах русско-го происхождения».

— **В наш обиход сейчас прочно входит слово «шовинизм». Есть против него «лекарство»?**

— Нам всем нужно знать историю, традиции не только Казахстана, но и Степи, Руси и России. Тогда сами собой исчезнут многие заблуждения в головах шовинистов всех мастей. Ведь слияние наших народов происходило еще в годы татаро-монгольского ига. Известно, что тюркские командиры и их гарнизоны оставались жить в русских княжествах столетиями и получали в свое владение «души» крепостных количеством от тысячи и больше. Это привело к появлению иного типа российского дворянства, имеющего тюркские корни. Вспомните обмен невестами и династические союзы, которые были очень распространены в те времена, или тот факт, что Наталья Нарышкина, мать Петра Первого, была дочерью московского купца тюрка Исмаила Нарыша. Тот же Карамзин, а позже Гумилев писали, что более двух третей российского дворянства имели тюркские корни. И известное выражение «Поскреби русского — найдешь татарина (тюрка)» лишь подтверждает это. Большое количество тюркских слов в русском языке тоже является общеизвестным фактом.

Мы сегодня говорим о 70-летнем влиянии СССР на жизнь в Казахстане, а там было больше 300 лет! Смешанная генетика и

(Соңы. Басы өткен санда)

– Мұхаң, Мұхтар Әуезов, «Мәлік Ғабдуллинге жауап хат» деген мақаласында сіз туралы «Ақындық тәжірибесінде мол пайдаланбаса да, фельетон әзіл-әжуа түріне ауысып, сол кішкене көркем жанрда өз өнерін өткірлеп, айқындап ашып келе жатқан С.Адамбековтің тілі де сүйсінердей нәр танытты»... деп жылы лебіз білдірген екен. Ұстаздар ұлағаты жөнінде сыр шертсеңіз.

– Ең үлкен бақытым, жалғыз менің ғана емес, замандастарымның бақыты – қазақ әдебиетінің классиктері – М.Әуезов, С.Мұқанов, Ғ.Мүсірепов, Ғ.Мұстафин сияқты қайталанбас тұлғалармен қаламдас болдық, табақтас болдық, ұстазымыз деп өнер үйрендік. Осы үркердей тұлғалардың үлкен әсері творчествомызға өшпес өң, сыры кетпес бояу берді. Ғабең менің «Біздің үйдің жұлдыздары» атты пьесамды оқып болып, жылы шыраймен көз қырын бір тастағанша жанымды көк шүберекке түйіп отырғаным әлі есімде. Сәбең «Күн мен көлеңкени» (комедия) кешкі

Сатира - от ұстаған ұл сияқты...

Саңлақ сықақшы Садықбек Адамбек туралы сыр

сағат он жарымнан бірге дейін оқып, таңғы үшке дейін ақылын айтып, қуанып шығарып салды. Бұл жалғыз ғана мен емес, жілігі татитын шығарма жазатын, көзге көріне бастаған барлық жасқа осылайша қамқорлық жасады. Бұлар бізге шығарма жазып берген жоқ, жазғанымызға өкіл әке, кіндік шеше бола білді. Кейінгі жылдарда жас қаламгерлердің ішінен «Пәлен жазушыға барыш, пәлен шығармаларды оқыдым, пәлендей пікір айтты» деген сөзді естіген емеспіз. Олар жазу кухнясын құпия сақтап, баспаға бір-ақ тартатын сияқты. Өзін-өзі ұстаз санайтын тәкаппардан татымды шығарма шығып жүрген жоқ. Сондықтан, баспа басып шығарса да, оқушы қауым қолға ұстамай, кітап дүкендерінде шаң басып жатады. Бұл – ұстаз алдынан өтпеген шығармалар. Демек, ұстазы жоқ жазушының шәкірті де болмайды. Жас жазушылар осы қатерден қатты сақтанғаны жөн.

Сауал:

– Жанрыңыз қауқарлы болғанмен, жаныңыз жауһарлы. Жан-жағыңызға шуақ шашып жүресіз. Шыж-быж шыдамсыздығыңыз болмаса, долданған мінезіңізді көрмедік...

Садықбек:

– Қателесесіз, қарағым. Алты ай ақ түн боп тұратын мені Ленинград дейсің бе? Менің мінезімде төрт мезгіл маусым бар. Табиғатым солай. Бірде көктем, бірде жазбын, бірде күзбін, бірде қыспын. Абайдың әкесі Құнанбай діні қатты кісі болған. Қыстың көзі қырауда сияз өткізіп, ел жуандары бір руға ызғарын шашпақ болғанда Көкшөден Бектас деген кісі Құнанбайға кеп: «Е-е, Құнанбай, жарқырап жаз шықпаушы ма еді? Күркіреп күн шықпаушы ма еді? Қыстың айы алтау еді, енді сенімен жетеу болды ма?» депті... Сол сияқты менің мінезімде алты ай қыс жоқ. Кей-кейде жапалақтап жауған қардай болсам да, тез ерімін...

...Осылайша іштей өзіммен-өзім сұхбат жүргізіп келе жатып сатирик Садықбек Адамбектің Қазақстан Жазушылар одағы ғимаратының іргесіндегі үйіне маңдайымды тірегенімді бір-ақ білдім. Жазу столында қағаздарын тері жайғандай жайып тастап, жұмыс үстінде отыр екен.

– Кел, қарағым, жоғары шық!..

Мен «Алпыс жасқа толуыңызға байланысты сұхбат алуға келіп ем» деп айтуға аузымды ыңғайлай бергенімде Сәкең сөзімді жалғастыра жөнелді.

– «Қасқырдың көзі» атты жаңа сатиралық романиімнің соңғы нүктесін қойғалы біраз уақыт болып еді, – деді ол. – Үстінен үшінші рет қарап, қол жүгіртіп жатырмын қазір.

«Жо-жоқ, мен сірә сұхбатымды Сәкеңнің жетпіс жылдық мерейтойынан кейін жүргізгенім жөн шығар...»

Садықбек ағамның алпыс жылдығына байланысты жазылған «Өз өнерін өткірлеп, айқындап ашқан сатирик» деген мақалам 1982 жылы

«Лениншіл жас» (Қазіргі «Жас Алаш») газетінің 19 қараша күнгі санында жарияланды. Алайда алпыс жылдығы да, жетпіс жылдығы да Алматыда аталған жоқ.

Кеше ғана Мұхаң, Мұхтар Әуезов сақалды інісі Садықбекке: «Осы ата сақалы шыққан жігіттің иегіндегі әр қыл түбінде бір-бір періште отырады деуші еді бұрынғылар. Сенің, Садықбек, сақалыңның әр талыңның түбінде бір-бір сайтан сығалап тұр-ау!» деп еді. Ал, бүгін ше? Бәрі де көзді ашып-жұмғандай, ғасырдың өзі қас-қағым сәттігіне қамықты ма? Кім білсін...

Біз білетін Сәкең ешкімнің бетіне келген емес. Сәт келсе иіліп, келінге де сәлем бере салатын. Тіпті кеуде қағып, кердеңдеген «шала Шекспир мен толмаған Толстойларға» да «Әй, мұның қалай?» демейтін. «Байғұстың бары сол ғой» деп қоя салатын. Ұстаз тұтқан ұлы Мұхаңның «Ең алдымен, жақсы жаздым екен деп асқақтамау керек, тумай тұрып толдым, жазбай жатып болдым деуден қашу керек. Бұл мінез адамды жаман нәрсеге апарып ұрындырады. ...Өзіне-өзі ғашық болушылық – бұл адамның үлкен соры» деген даналығын Темірқазық етіп ұстаған қаламгер.

Ұлтының ұлы болған қайран көкем, парасатты ойын параққа түсіріпті.

Қазақтың ұлт белгісі:

1. Батырлық.
2. Адалдық.
3. Тазалық.
4. Мырзақол.
5. Кешірім.

Бес белгіні беттің арындай көрген қайран көкем, 2002 жылы сексен жасында дүниеден озды. Сол жылы жабылып қалған саяси-сатиралық «Ара» журналы қанат қағып, қайта ашылды.

Жазушы ағам Дулат Исабек:

– Сенің жаның да, жанрың да жақын ғой. Бізге қарағанда жассың, Садықбек ағамыздың мұрасын жинақтап, шығармашылық кешін өткізуді қолға алшы! – дегесін нартәуекелмен іске кірістім.

Қадыр аға Мырза Әлиді алға салып, «Түркі әлемі» киностудиясының директоры, сатирик Доқтырхан Тұрлыбек және Парижден келген қазақ бауырымыз Көпжасар Дініш төртеуімді Сәкеңнің туған жеріне барып, кездесудер өткіздік. Арыс қаласының әкімі Шаймерден Сатымбеков бүкіл іс-шараларды ұйымдастырып, зыр жүгірді. Доқтырхан жарты сағаттық деректі фильм түсіруге кірісті.

Естеліктер жинағын құрастыруға Садықбек Адамбек шығармашылығы жөнінде кандидаттық диссертация жазған жас ғалым шымкенттік Тұрсынбай қарындасымыздың себеі көбірек тиді. Кезінде араласқан тамыр-танис, жора-жолдастарына телефон шалып, әр қиырдан Сәкеңнің екі жүзге жуық фотоларын жинақтап, бірсыпырасын сол кітапқа енгіздік.

Қысқасы, естеліктер жинағының құнды боп шығуына зерделі сыншы, зерек ғалым Шерияз-

дан Елеукуновтен бастап ауыл оқырмандарына шейін атсалысты. Мысал үшін, ақтөбелік Тауман Төрехановтың естелігінен: «...Дүкенде «Атылған қыз туралы аңыз», «Аюбайдың ажалы» кітаптарының әрқайсысынан оншақты данасынан бар болып шықты. Қас-қағымда талап кетті, Сәкең де қолтаңба беріп үлгерді. Сол жерде әдемі шетелдік тон киген бір сұлу келіншек алдымызды орап өткісі келіп еді, Сәкең:

– Бикеш, сәл бөгелші, тоның әдемі екен! – деді.

– Ал өзім ше? Тонды әдемі қылып тұрған осы тон ішіндегі бикеш шығар, – деп жармаса кетті, мығын тарта күліп.

Сәкең сәл бөгеліп қалды да:

– Сіздің сұлулығыңызға көз жетпейді, – деді келіншекті барлай қарап. Шынында да, келіншек ақ тон ішінде киіктің ақ бөкен лағындай ойнақы-ақ тұр. Тостағандай қара көзін төңкеріп тастағанда, ішінді өртеп жібереді. Қасына бір жігіт келіп, жаңағы бізді елітіп тұрған келіншекті жетектей жөнелді.

Келіншекке көзін қысып қалды. Ол қып-қызыл болып кетті.

Сәкең таңдайын бір қағып, менің иығымның үстіне қолымен қойып қалды. Содан соң:

– Мына бикеш, неткен әдемі еді. Мұнымен бір төсекте жататын жігіттің не арманы бар екен, ә? Иә, «көз салған көрінгенге көңіл арсыз» деген ғой. Желмен майысқан келіншектер осы елде көп-ау деймін, – деп бір қойды да:

– Тауман-ау, жаңағы сұлу менің есіме бір кереметті түсіріп жіберді. Алматыдағы Калинин көшесінің бойынан орталық гастроном жаңадан ашылған. Үстіме ағылшын ақ қойының терісінен тіккен тонымды кие салып, осы гастрономға келдім. Әйнекті витринаға келіп, ішінде жатқан шұжықтарға көз салып тұрғанымда, тонымның шалғайын қотыр ешкіше сүйкене өткен біреу жарқ еткізіп, ашып кетті. Етегімді жинайын деп ыңғайлана бергенімде, жаңағы сұлу келіншекті бір жас әйел, жетектеген баласы бар, менің тонымның шалғайына қарап қалған екен. Әйелге мойнымды бұра мына қысық көкшіл көзімді қысып-қысып жібердім. Сол кезде әйел:

– Вася, мына кісі маған көзін қысады, – деп дауыстады.

Жаңағыдай болмай, еңгезердей бір дәу қара әйелдің қасына жетіп келіп:

– Не болды? – деді.

– Мына кісі көзін қысады, – деп қайталады. Жігіт маған қарады, оған да көзімді қыстым. Сол кезде жігіт келіншекті жетелей жөнелді.

– Дура, ол адам маған да көзін қысты. Шамасы ол ауру болар, – деді.

Есікті жігіт аша бергенде әйел маған қайта қарады. Мен әйелге көзімді қайта қысып, сұқ саусағамды шекеме шұқып қала бердім. Басың істемейді дегенім еді».

Тар жердегі тапқырлық қой бұл.

Дүние ойлап тұрсам, қос уыстай,

Түрленген қайран күнім тоты құстай.

Барында оралыңның ойна да күл,

Қалармыз әр тебеде қосылыспай...

Оралының барында ойнап-күлген күндері сағымдай бұлдырап, сағынышқа айналды. Ғаббас Қабышұлына жазған соңғы хатында: «Бір арманым – елу жыл өмір сүрген Алматыны көріп кетсем деуші едім... Қайран қасиетті қара шалдардың басына құран оқып, қоштасып кету бұйырмайды-ау маған, шамасы. Бүгінгі түңіліс осындай» деп «таланттың жолында, азаптың отында отырып» көңіл күйін көз жасына шылағанды. Әйтсе де әл-ауқатын жинақтап «Сатира от ұстаған ұл сияқты, лирика гүл ұстаған қыз сияқты» деді. Үміт жібін үзген жоқ. Ширықты. Өзін-өзі ширатты. «Әдебиет әлемінде от ұстап келіп едім, отқа оранып өлетініме кәміл сенетін шығарсың, Ғаббасжан!» депті. Дегені келді. Отқа оранып дүниеден озды. Топырақ қасиетті Түркістаннан бұйырды.

Көпен ӘМІРБЕК,
сатирик-жаушы

DÚNIE-KERÝEN

АКАДЕМИК ӘБДУӘЛИ ҚАЙДАР ӨМІРДЕН ОЗДЫ

Ана тілінің абызы, академик, ғалым Әбдуәли Қайдар 95 жасына қараған шағында өмірден озды.

Әбдуәли Туғанбайұлы Қайдар 1924 жылы 13 желтоқсанда Алматы облысының Еңбекшіқазақ ауданындағы Талдыбұлақ ауылында қызметкер отбасында дүниеге келген. Үш қыздың әкесі. Қазақ және ұйғыр тіл білімдерінің көрнекті маманы, белгілі түркітанушы, Қазақстан Республикасы ұлттық ғылым академиясының академигі, Қазақ ССР-інің еңбек сіңірген ғылым қайраткері, Шоқан Уәлиханов атындағы I дәрежелі сыйлықтың иегері, Түркияның Dil Kurumu лингвистикалық қоғамының құрметті (академик) мүшесі (1989), Башқұртстан ұлттық ғылым академиясының құрметті академигі (1991), Халықаралық Қазақ тілі қоғамының құрметті президенті (2004), ҚР БҒМ Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының бас ғылыми қызметкері, Ұлы Отан соғысының ардагері, филология ғылымдарының докторы, профессор Қайдар Әбдуәли Туғанбайұлы өзінің саналы ғұмырының кейінгі жарты ғасырынан астам уақытын тіл білімі саласында қызмет еткен.

Қазақ тіліне мемлекеттік мәртебе беруге бағытталған тіл саясатының қалыптасуына академик Әбдуәли Қайдардың тіл маманы, қоғам қайраткері, тұғыры биік азамат ретінде атсалысқаны қалың жұртшылыққа белгілі. Осы жалпыхалықтық әрекеттің басы-қасында болған академик Халықаралық «Қазақ тілі» қоғамын құрып, оның президенті ретінде Республикада тіл саясатының қалыптасуына ықпал жасағаны мәлім. Осымен байланысты академик Әбдуәли Қайдардың ғылыми шығармашылығының өзекті бір саласын оның мемлекеттік тіл проблемасына, тіл занына, тіл экологиясына байланысты көптеген көкейтесті мәселелері құрайды.

Қазақстан Республикасы ұлттық ғылым академиясының академигі, профессор Әбдуәли Туғанбайұлының ғылыми-педагогтік қызметі, ғылымды дамытудағы, ғылым кадрларын даярлаудағы еңбектері үкімет тарапынан жоғары бағаланып, «Халық достығы» ордені, «Отан» ордені, «Құрмет нышаны» (Түркия ордені) «Ана тілінің айбары» алтын белгісімен және 12 медаль, көптеген құрмет грамоталарымен марапатталды.

TEATR

Ақыл-ойдың алыбы, сұңғыла суреткер Лев Толстойдың: «Әрбір бақытты жан бір-біріне» ұқсас, әрбір бақытсыз жануя өздерінше бақытсыз» деп басталатын романын сахналаған театрлар көп. Күрмеуі қатты күрделі туынды желісімен Ресейде, АҚШ-та кино түсірді. Кемел ойлы, кең тынысты кемеңгер 1873–1877 аралығында бес жыл бойы жазған екі том тұлғалы туынды ғасырлар өтсе де өзінің өміршеңдігін жоғалтқан жоқ, керісінше өне бойы жауһарға толы жусан иісті кимберлиттей жыл өткен сайын жаңа бір қырымен жарқырап, өзінің мұхиттай терең, ой тебіренген текті сезімдерімен қуатты магниттей тартумен келеді.

Лев Толстой – әлемнен де күрделі тұлға. Ұлы суреткер әлемі тұтас ғаламшар. Соданда оның қай шығармасын болса да сахналау – қиынның қиыны. Әсіресе, «Анна Каренина» ны». Бұл дегеніміз аспандай жұмбақ, теңіздей тереңге бойлау деген сөз. «Анна Каренинаны» қазақ сахнасына тұңғыш шығарған ұжым сондай жүрек жұтқан батырлық пен жанкешті тәуекелге барған. Осы игі істі бастаған көрнекті қоғам қайраткері PhD докторы, Қазақстанның

ӘЛЕМ НАЗАРЫНДАҒЫ АННА ҚАЗАҚСТАНДА

Еңбек сіңірген қайраткері Асхат Маамиров. Ол көлемі ұсақ әріппен тергеннің өзінде 700 беттен асатын, 8 бөлімнен тұратын екі том романнан негізгі оқиғаларды ойып алып, қазақшаға өте сәтті, сауатты аударма жасапты. Бұл дегеніңіз, өзгесін былай қойғанда күндізгі күлкі, түнгі ұйқыны құрбандыққа шалған аса ауқымды, асқан жанкешті еңбек! Шығарма сонындағы «Анна Каренина» анық көріп тұр» деудің орнына «нақты көріп тұр» деп аз-кем ағаттық жасағаны болмаса тұтастай алғанда тәжірибелі қаламгердің қолтанбасындай өте ажарлы, аса абат!

Анна Каренинаның «коюшы режиссері Қазақстан Республикасының Халық әртісі, профессор Есмұхан Обаевтың табиғи үлкен таланты мен көп жылғы тәжірибесі – шығармашылық табыстың кілті болғаны айдай анық. Кинодағыдай емес, театрдағы қойылымда уақыт шектеулі. Бүгінде ғасыр басындағыдай Мұхтар Әуезовтің «Хан кенесін» екі күн бойы көретін көрермен жоқ. Бүгінгі күн талабына сай екі томдық роман сахналық нұсқасында көп қысқартқан. Левинге қатысты жайлар, Стивинның жұбайының көзіне шөп салуына байланысты Обленский үйіндегі жағдай, оны жұбайымен татуластыру үшін Анна Каренинаның Петербордан Мәскеуге арнайы келуі қысқартқан. Бұл қысқартулар орынды.

«Әттеген-ай» дегізетін қысқартулар да бар. Бір ғана мысал. Теміржол вокзалында Анна Воронскийді бірінші рет көреді. Сол оқиғадан іле-шала күзетшіні поезд басып өлтіреді. Осы бақытсыздықтан Анна секем алып, жаман ырымға балайды. Өзге қысқартулар оқиғаны сахнаға лайықтап ықшамдау амалсыздығына болды десек те, дәл осы бір шығарма шырайын арттырып тұрған керемет келісті, кермиық, ұрымтал тұсты қысқартпау керек еді, ол сюжет желісіне өрілген алтын арқау, сұңғыла суреткердің астарлы емеуріні еді...

Ұлы суреткер Лев Толстойдың «Анна Каренинасы» қазақ сахнасында алғаш рет сөйлеп тұр. Тұңғыш болудың абыройымен қоса жауапкершілігі де бар. Тұтастай алғанда, бүкіл саналы өмірін сахна өнерін өркендетуге арнаған аса талантты, асқан білгір Есмұхан Обаев «Анна Каренинаны» қою арқылы жанкешті еңбек етіп, өзінің кең құлашты, кемел ойлы, кең тынысты, тұлпар шабысты талантымен жақұттай жарқырады. Бір ғана мысал. Спектакль финалында бас кейіпкер Анна Каренинаны қансырата қазаға ұшырататын қаһарлы, катерлі, поезд паровозының қараңғыны қажарған күшті жарығын беруі оған қоса поездың көрерменнің бойын тіксінтіп, төбе шашын тік тұрғызып ашы дауысын қосуы шығарма табиғатына сай табылған сәтті шешім.

Синтездік сахна өнерінде коюшы суретші

де шешуші рөл атқарады десек, XIX ғасырдағы Петербург ақсүйектерінің бай тұрмысы мен сыңсыған орыс орманының көз тоймас көркем көрінісін тап басып тамаша бейнелеген Есенгелді Тұяқовтың еңбегі мен таланты қай құрметке де лайық. Сахнаның сол жағында тұла бойымен тұтас көрініп тұрған императордың портреті, оң жақтағы Алексей Александровичтің еденнен төбеге дейін жеткен кітап шкабы бірін-бірі толықтырып, астарлы ойларды ажарлы ашып тұр. Костюм суретшісі Л.Возженикованың өзіндік қолтанбасы қойылымға өзгеше көрік берген.

Спектакльдегі ауыр жүкті аркалап тұрған бас кейіпкер Анна Каренина бейнесіндегі актриса Назгүл Қарабалына мінсіз мүсіндеген. Анна Каренина өткен өмірі өкінішті, болашағы болжаусыз да бұлыңғыр бейбәк. Оның трагедиясы – жалғыздық пен белгісіздік. Өз ортасынан жан сырын бөлісер жан таппай жандүниесі арпалысқан азапқа толы жанның жанкешті жанайқайын Назгүл аса шебер ойынымен де, таңғы шықтай мөлдіреген көзінің бір қиығымен аңғартқан мерген мимикамен де, көңіл-күйіне сай құлпыдай құлпырған құлаққа жағымды қоңыр даусымен де, асқан шеберлікпен сипаттады. Бұлай деу де аз, Назгүл киелі сахнада өзін де, өзгені де ұмытып екі сағат бойы Анна Каренина болып өмір сүрді. Назгүл Қарабалына таланты деу де аз ол сахна үшін жаралған сымбаты бөлек сұлу тұлға!

Сахнада талай тамаша бейнелер сомдаған талантты актер Бауыржан Қаптағәев Аннаның күйеуі Алексей Александрович өз бойына шақ жүк көтерген.

Спектакльдегі үштіктің бірі Алексей Вронский образын Нұрғиса Қуанышбайлы оның жандүниесіндегі арпалыстары арқылы серпінді де, сенімді жеткізді. Әсіресе, ол өзін-өзі атпақ болып, пистолетті шекесіне тақаған сәттегі сезім арпалысы актердің жүзіндегі, көзіндегі қас-қағым сәтте қырық құбылған құлпырма бояулар көрерменді тәнтті етті.

«Кішкентай рөл жоқ, кішкентай актерлер бар» дейді театр өнерінің жілігін шағып, майын ішкен білгірлер. «Өзің үшін емес, әріптесің үшін ойна» дейтін қағида тағы бар. Осы жайларды ескере отырып, ауқымды қойылымның ауыр жүгін арқаласқан актерлер жайлы айтпау әділетсіздік болар еді. Осы ойға арқа сүйеп айтсақ, басты рөл деуге сыймайтын, эпизоттық бейне деуге қимайтын сахнада Долли Облонская болып тағдыр кешкен аса талантты, өте сүйкімді актриса, «Серпер» жастар сыйлығының лауреаты, өзгесін айтпағанда Зура Атабаева, Зәмзагүл Шәріпова сынды ұлы актрисалардың өзіне сын болған Қарагөз бейнесімен көрермен көңілін жаулап алған Баян Қажынәбиева, Лидия Ивановнаны мінсіз

ЛЕВ ТОЛСТОЙ АННА КАРЕНИНА

Махаббаттың азабын шырай көрген,
Соқыр болған сезімге шыдайды ел кем...
Қызыл иті қыңсылап Қызғаныштың,
Тәрк етті барлығын құдай берген...

Жүргенінді не қылар сенің зорға,
Тағдырдан бұл аса алмас көңіл жорға...
Өмір жолы арудың аяқталды,
Темір нүкте қойылған темір жолда...

Қалаулынды жібермес кәне, бұйда?..
Рахат бер, махаббат және кина!
Бәрі – құрбан, Төзім мен бар еді иба...
Өлімге айдап барған соң кейіпкерін,
Азаптады авторды – Каренина!
Анна Каренина!..

Қазыбек ИСА
Мәскеу, Железнодорожный
қаласы, 2014 жыл

мүсіндеген Қазақ ССР-нің Еңбек сіңірген әртісі Ракила Машурова мен Қазақстанның Еңбек сіңірген әртісі Рашида Хаджиева, Мягкая Княгиня сомдаған ҚР Еңбек сіңірген әртісі, сахна сандағы Ғазиза Әбдінабиева мен театрдың төрінде, өнердің өрінде жүрген талантты актриса, Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері Шынар Асқарова қойылымның ажарын ашып, абырой, айбынын асырды.

Мақаланы газет көлеміне орай қанша шақтасақ та айтпай кетуге болмайтын тағы бір кейіпкер – Сержи рөліндегі актер Данияр Измуханов. Осы бір бейкүнә бала образын өте бедерлі бейнеледі. Аннаның жасырын келіп өз ұлы – Сержимен кездесетін көріністі Данияр ойлы, мұңлы көзқарасымен шебер жеткізді.

Өнерсіз өмір – тағалық. Қай ел, қай мемлекеттің де мәдениетінің қай дәрежеде екендігін анықтайтын басты белгінің бірі «Тобырды халыққа айналдыратын театр» (Томас Манн)! Құдайға шүкір, Қазақстанда 54 күрсіби театр бар. Әрқайсысының деңгейі әртүрлі. Еліміздің бас театры – М.Әуезов атындағы Қазақ Мемлекеттік академиялық драма театры өзінің аты мен затына, атағы мен абыройына сай жаңалықтың жаршысы болып келеді. Ұлы ойшыл Лев Толстойдың көптің өресі жете бермейтін «Анна Каренинасын» сахналау арқылы әкем театр өзінің өзгешелігі мен артықшылығын тағы бір мәрте танытты.

Сәтті қойылым – көрермен олжасы. Қалғып кеткен сезімді оятып, көрерменді қалың ойға шомылдырған «Анна Каренина» қазақ сахна өнерінің көз сүйсініп, көңіл қуантқан жаңа бір биігі!

Анна Каренина Қазақстанда!

Қош келдіңіз, әлем назарындағы сымбаты бөлек сұлу ару!

Сәбит ДОСАНОВ,
драматург, Қазақстан Республикасы
Мемлекеттік сыйлығының лауреаты,
Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері

Меншік иесі:
«Қазақ үні» ЖШС
ҚАЗАҚ ҮНІ
Президент –
Редакторлар кеңесінің төрағасы –
Қазыбек ИСА

Бас редактор – Құлтөлеу МҰҚАШ

Бас редактордың бірінші орынбасары –

Зейнолла АБАЖАН

Бас редактордың орынбасары –

Азамат ТАСҚАРАҰЛЫ

Жауапты хатшы – Гүлмира САДЫҚ

Бөлім редакторлары:

Дастан ЕЛДЕС (орыс редакциясы)

Нұрлан ӘБДІБЕК (қоғам)

Айнұр АХМЕТ (мәдениет)

Нұржан АСАН (көркемдеуші)

АЙМАҚТАҒЫ ТІЛШІЛЕР:

Астана тілшілер қосыны:

Азамат ТАСҚАРАҰЛЫ

(8-702-931-89-86)

Ақмола облысы:

Бақыт СМАҒҰЛ (8-701-626-77-66)

Арқалық қаласы:

Нұрсұлтан НҰРМАН

(8-702-688-84-87)

Алматы облысы:

Айтқын БҰЛҒАҚ (8-702-239-62-99)

Мәди ИСЛАМ (8-775-119-12-13)

Мырзағали НҰРСЕЙІТ (8-701-771-6496)

Қанат БИЖАНСАЛ (8-775-323-0850)

Батыс Қазақстан облысы:

Қажымұқан ҒАБДОЛЛА

(8-701-111-61-05)

Жезқазған қаласы:

Жанат АСАНҚАЛИ

(8-702-384-12-00, 8-707-261-20-98)

Сәтбаев қаласы:

Абдолла ДАСТАН

(8-702-475-75-66, 8-777-302-46-79)

Қарағанды облысы:

Ахметқали ХАЛЕНОВ (8-701-450-30-18)

Қостанай облысы:

Төлен РАМАЗАНҰЛЫ (8-701-174-06-70)

Семей қаласы:

Рахат АЛТАЙ

(8-775-998-15-39)

Маңғыстау облысы:

Сағындық РЗАХМЕТ (8-775-379-84-88)

Түркістан облысы:

Әбдіғаппар АЙДАР

(8-702-475-75-66, 8-771-390-73-75)

Асылхан ӘЛІ (8-701-626-88-32)

Түркістан қаласы:

Әтіргүл ТӘШІМ (8-702-489-47-23)

Атқарушы директор –

Қаныш ЖАРЫЛҚАСЫН

Тарату бөлімі:

Алматыда:

Мағжан НҰРҒАЛИЕВ

(8-747-780-06-77)

Астанада:

Көбей ЖЕТІБАЙ

(8-775-665-74-10)

Шымкентте:

Мүтән ИСМАЙЫЛ (8-701-692-1340),

Астанада «Алты Алаш» (87015728847)

дүңгіршіктерінде сатылады

Газет ҚР Мәдениет және ақпарат

министрлігінде 19.12.2012 жылы тіркелген.

Күәлік №13976-Г (Алғашқы күәлік

№1270-Г, 01.08.2000 жыл).

Автордың пікірі мен редакция көзқа-

расы сәйкес келе бермейтінін ескертеміз.

Қолжазбалар өңделеді және қайта-

рылмайды.

Жарнама мәтініне жарнама беруші жауап

береді.

Газеттен көшіріліп басылса, сілтеме жа-

салыуы шарт.

Газетте «Қазақпараттың» материалдары

пайдаланылды.

Газет «Қазақ үні» компьютер

орталығында беттелді

АЙЛЫҚ ТАРАЛЫМЫ – 60 000

ЖАЗЫЛУ ИНДЕКСІ – 65380

Редакцияның мекен-жайы:

050006, Алматы қаласы, Қалқаман-3

ықшамауданы, С.Сейітов көшесі, 11 үй

Байланыс телефоны:

8 (727) 398-57-31

E-mail: qazaquni2000@gmail.com

www.qazaquni.kz

Кезекші редактор –

Гүлмира САДЫҚ

ТОО «Қазақ үні»
БИН 000540006784
ИИК KZ50856000000385541
АГФ АО «БанкЦентрКредит»
г. Алматы, БИК КСВКЗКХ, Кбе 17
Газет «Алматы-Болашақ» баспаханасында
басылды. Алматы қ., С.Мұқанов к., 223 б.
Көлемі: 6 баспа табақ

ҚАЗАҚТЫҢ МҰҢЫ МЕН ШЫНДЫҚТЫҢ ЖЫРЫ – «ҚАЗАҚ ҮНІ» ГАЗЕТІНЕ ЖАЗЫЛЫҢЫЗДАР!

ЖАЗЫЛУ ИНДЕКСІ – 65380

«Қазпошта» арқылы жазылу бағасы:

1 ай	қала	379,24	3 ай	қала	1137,72	6 ай	қала	2275,44	12 ай	қала	4550,88
1 ай	ауыл/аудан	397,86	3 ай	ауыл/аудан	1193,58	6 ай	ауыл/аудан	2387,16	12 ай	ауыл/аудан	4774,32

Ⓐ – материалдың жариялану ақысы төленген